

תמצית הדף

סיכומים קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 134 | עבודה זרה ע"ו. - הוריות - זבחים עד י"ז: | אלול ה'תשפ"ה

עבודה זרה ע"ו. דין שפוד ואסכלה-

רב עמרם שואל למה שפוד ואסכלא שנקנו מגוי צריכים ליבון, ולגבי כלים שהשתמש בהם לקדשים מבואר שמספיק הגעלה כדי שלא יפלוט טעם קדשים למחר כשהם כבר באיסור נותר שיש בו כרת.

רב ששת מתרץ שיש חילוק אם בלע התר או איסור.

רבא מקשה שבזמן הפליטה זה כבר איסור, ולכן אמר רבא שמה שנאמר בקדשים שצריך הגעלה הכונה גם לשטיפה ומריקה, והיינו שבכדי להפליט את האיסור ודאי צריך ליבון כמו בבליעת איסור, ויש מצוה מיוחדת בקדשים "ומורק ושוטף במים" כפי שיש מצוה לכבס במקום קדוש בגד שניתז עליו מדם חטאת, ולשבור במקום קדוש כלי חרס [שבשילו בו חטאת].

אביי מקשה שמריקה ושטיפה לא דומה להגעלה, דזה בצונן וזה בחמין, ורק חמין מפליטים מהכלי את מה שבלע. ולכן אומר אביי שכל דין מלמד על חבירו (-יגיד עליו רעו), ובין בכלי עכו"ם בין בכלי קדשים צריך ליבון והגעלה כדי להפליט את האיסור, ובקדשים מצות המלך שצריך גם מריקה ושטיפה.

רבא מקשה שא"כ נכתוב יחד את דין קדשים ודין כלי עכו"ם, ולכן מבאר רבא שכל יום שמבשלים בו נעשה גיעול לחבירו להפליט את הבליעה בתבשיל לפני שזה נהיה נותר, והיינו בשלמים שנאכלים לשני ימים, וכלי שהיה מבשל בו חטאת צריך באותו יום לבשל בו שלמים לפני שזה יהיה נותר. והגמ' שואלת שא"כ לא יצטרכו גם הגעלה.

לרב פפא בקדשים הבליעה לא מתקשה בכלי כיון שמבשלים בו תמיד, והוא נח לפלוט, ולכן סגי בהגעלה, ומשא"כ בגיעולי עכו"ם שצריך ליבון.

רב אשי מתרץ כדברי רב ששת שיש חילוק בין התירא בלע לאיסורא בלע, ואף שבזמן הפליטה זה איסור, מ"מ אז האיסור אינו בעין דמעולם לא הוכר האיסור.

ע"ו: שיעור ליבון עד שתדך הקליפה, ושיעור ההגעלה יורה קטנה בתוך גדולה כדי שהרותחין יעלו על פני כולה, ויורה גדולה שמים גדנפא דלישא אפומה (- שפה של עיסה סביבות פיה כדי שתקבל מים הרבה ויעברו הרותחין על שפתה), וממלאים אותה מים ומרתחים אותם, שכשם שהבליעה שבשפת הכלי היא ע"י ניצוצות ולא הוכנס כלי זה לתוך כלי יותר, כך הפליטה ע"י ניצוצות שכיין שממלאים אותה עולים ניצוצות על פיה ופולט, מיהו גדנפא בעינן שמה באותה פעם לא יעלו ניצוצות על פיה, (משא"כ באיסור שהתבשל פה פעמים הרבה, אם לא העלה ניצוצות בכל פעם העלה בפעם אחת).

הכשרת סכין היא ע"י שיפה (ליטוש באבן של נפחים, וי"מ שפשוף בבגד צמר שאינו חלק ומועביר שמנוניותה), ומלבד השיפה צריך לנועצה י' פעמים בקרקע שאינה עבודה, ואם יש בסכין גוממות בעובי רוחבה שעלול להצטבר שמנוניות בגוממות, זה לא מועיל, ואין הנעיצה מועילה אלא לצונן אבל לרוחח צריך הגעלה ברותחין בכלי ראשון.

מסכת הוריות

מסכת הוריות עוסקת בדיני הקרבנות המיוחדים של חטאת הציבור, כהן משיח, ומלך, ונקראת 'הוריות' מלשון הוראות, כיון שפר העלם דבר של ציבור ופר כהן משיח בא רק כאשר השגגה נובעת מטעות בהוראה.

כתב הרמב"ם (בהקדמה לפירוש המשניות) 'כאשר השלים מוסר הדיינים (במסכת אבות) החל לבאר שגיאותם, כי כל מי שיש בו טבע בשר ודם אי אפשר שלא יטעה ויחטא, ולפיכך סידר הוריות אחר אבות'.

מיני הקרבנות שבאים לכפרה על חטא - העובר בשוגג על מצות לא תעשה שחייבים על זדונה כרת, וכגון שחשב על חלב שהוא שומן ואכלו, או שלא ידע שהדבר אסור, חייב להביא קרבן חטאת (כשבה או שעירה, ויש ג' עבירות שאם החוטא בהם הוא עני הוא מביא ב' ציפורים, ואם הוא דל שבדלים מביא מנחה). ויש ה' עבירות שחייבים עליהם אשם, ובספק עבירה (בתנאים מסוימים) חייבים אשם תלוי.

ישנם אופנים החלוקים בקרבנם מהקרבנות הנ"ל, והם ציבור שעשו בהוראת בית דין, וכהן משיח או מלך שחטאו, וכדלהלן.

פר העלם דבר של ציבור-

ציבור שעברו עבירה על פי הוראת טעות של בית דין (ויבאר להלן כמה נחשבים ציבור), אין כל אחד מביא קרבן בפני עצמו, כדון יחיד שחטא, אלא מביאים פר העלם דבר של ציבור. דכתיב "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל, ועשו אחת מכל מצוות ד' אשר לא תיעשנה ואשמו, ונודעה החטאת אשר חטאו עליה, והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת, והביאו אותו לפני אהל מועד, וכו', והוציא את הפר אל מחוץ למחנה, ושרף אותו וכו' חטאת הקהל הוא".

חטאת זו שונה מחטאת היחיד בכמה דברים: א' לא כל יחיד מביא קרבן, אלא מביאים קרבן אחד על כולם. ב' מין הקרבן הוא פר, ולא כשבה או שעירה כמו בחטאת. ג' חטאת יחיד דמה ניתן על קרנות המזבח החיצון, והכהנים אוכלים מבשרה, ופר העלם דבר ניתן בהיכל על הפרוכת ועל מזבח הזהב, ובשרו אינו נאכל אלא נשרף מחוץ למחנה, (ואמנם האימורים מוקטרים על המזבח החיצון כמו בכל חטאת). ד' חטאת רגילה מובאת בכל חטא בשוגג, ופר העלם דבר מובא רק כאשר החטא הוא על פי הוראה בטעות של הסנהדרין.

חטאת זו מובאת רק כאשר הטעות היתה בגלל הוראת בית דין (ולא כאשר החוטא ידע שזה טעות, או כאשר החוטא רגיל לבעט בהוראה), בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, ודווקא כשההוראה היא מהסנהדרין גדולה, ודווקא בהוראות מסוימות (דבר שלא כתוב מפורש בתורה, ושטעו בפרט מן המצוה ולא בכל המצוה), ודווקא כאשר הקהל או רובם חטא.

העושה עבירה מפני שבית דין הורו בטעות שהדבר מותר, ונמצא שהדבר אסור, יש אומרים שהוא פטור מחטאת.

פר כהן משיח - דין דומה לפר העלם דבר של ציבור נאמר בכהן משיח, כדכתיב "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם, והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים לד' לחטאת", ודינו שיה בפרטים רבים לדין פר העלם דבר של ציבור.

חטאת הנשיא - נשיא (-מלך, ולא נשיא של שבט) שחטא בשוגג, מביא שעיר עיזים לחטאתו (בשונה מיחיד שמביא כשבה או שעירה לחטאת, אבל בשאר הפרטים שיה דינו לחטאת יחיד), דכתיב "אשר נשיא יחטא, ועשה אחת מכל מצוות ד' אשר לא תיעשנה בשגגה ואשם, או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה, והביא את קרבנו שעיר עיזים זכר תמים".

חטא עבודה זרה שונה לענין הקרבן משאר החטאים, בכך שהיחיד מקריב עליו דווקא שעירת עיזים ולא כשבה, וכן הדין כהן משיח או מלך שחטא, וכאשר מביאים פר העלם דבר של ציבור על טעות בעבודה זרה מביאים גם שעיר לחטאת.

בפרק ראשון יתבאר דיני פר העלם דבר של ציבור, ובפרק שני ושלישי יתבאר דיני פר כהן משיח.

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

במ"ב ס' תקפא - גבי רמז דאני לדודי - פירש כי 'באלו ארבעים יום התשובה מקובלת להיות ליבו קרוב אל דודו בתשובה ואז דודו קרוב לו לקבל תשובתו מאהבה".

ומבואר שגדר סגולת הימים הוא כסדר הכתוב 'אני לדודי' - להיות ליבו קרוב אל דודו בתשובה, ולבטר 'ודודי לי' - דודו קרוב לו לקבל תשובתו. כלומר, אם כלפי עש"ת נאמר דרשו ה' בהמצאו, היינו לנצל ההזדמנות של קרבת ה' אלינו, הרי שסגולת חודש אלול הינה מצידנו, שליבנו הוא שפתוח לשאוף לקרבת ה' בתשובה.

ובאמת גדר זה מתאים עם שורשו, באשר כידוע מעלת ימים אלו מושרשת בארבעים יום אחרונים שעלה משה לקבל לוחות שניות, ועליהם כתוב בפרשת עקב 'ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים' ופרש"י כימים הראשונים של לוחות ראשונות, מה הם ברצון אף אלו ברצון.

והחילוק בין לוחות ראשונות לשניות ידוע שבראשונות הלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא, ובשניות פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים ואכתוב על הלוחות. וקוטב קבלת התורה הוא איחוד עצמות המושכל עם המושכל, כנאמר כתבם על לוח ליבך. ישראל ואורייתא חד. ובאשר בשניות עלה משה עם לוחות שנפסלו על ידו מוכנים למכתב אלקים, כח זה נקבע לדורות לימים אלו שיהיו מסוגלים להכנת הלבבות למכתב אלקים.

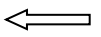
הנה כל ביטוי הך קרא דאני לדודי אינו אלא ביטוי אהבה, ובאבות דר"ג פכ"ח "אין לך אהבה כאהבה של תורה", ועל ידה זוכים לאהבת ה' כלשון הספרי המנובא בה"מ להר"מ (עשה ג) "לפי שנאמר ואהבת את ה' אלקיך אינו יודע כיצד אוהב את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמרו והיה העולם".

אף שכתב הרמב"ם (יסוה"ת ב ב) והיאך היא הדרך לאהבתו - בשעה שיתבונן במעשיו ובראויו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח וכו', הלא מסיים שם ד'מיד מתאוה תאוה גדולה לידע את השם הגדול, וש"מ דהתם עוסק בדרך לאהבתו ועדיין הוא באמצע הדרך, ואין האהבה שלמה אלא בידיעתו ית', וזש"א בספרי שם כיצד אוהב ע"י והיו הדברים על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמרו והיה העולם.

העולה מן האמור, שבחודש אלול לבנו קרוב לאהבת התורה וההתמסרות לעמלה. לא בכדי נזדמנו לוחות שניות וימי התשובה לפונדק אחד אלא שהוא זמן של מתן תורה על דרך התשובה, כלומר שמונח - בסגולת זמן זה - כח גילוי של המציאות העמוקה דרצונו לעשות רצונך (בארון דלוחות שניות - שברי לוחות ראשונות מונחות, יעו' פחד יצחק י"ב כח).

והואיל ואתא לידן ענין ההתמסרות לעמלה של תורה נימא בה מלתא. הנה קי"ל מעיקרא ליגמור והדר לסבר. נראה שעומק הענין בזה הוא להשריש במהות עצם חיבור הלומד אל התורה כי אמנם התורה ניתנה לכל אחד כפי חלקו אבל אל לנו להעלות על דעתנו איזו הגבלה ח"ו ביחס אל התורה כאילו היא כפי הבנתנו, זאת אף אם זכינו לכיון לאמיתה כפי חלקנו, דלעולם עלינו לזכור כי התורה"ק הינה מציאות כוללת, והשגת כל אחד בה איננה אפי' כטיפה מן הים, ובאדר"ג (פכ"ה) אר"א אם יהיו כל הימים דיו וכל האגמים קולמוסין וכל בני"א לבלרין ל"ה מספין לכתוב מה שלמדתי מרבותי ולא חסרתי מרבותי אלא כאדם שטובל אצבעו בים. וזהו דכל מה שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם, ומכאן כח גדוליה לחזור עליה, על עצם עצמותה, בלא שיכלו שפתותיהם מלומר די.

דומה כי ההתעמקות בבהירות יסוד זה יש בה כדי להביא להתבטלות עצומה למקור הכל, ומכחה תתנוני אמת לבורא הכל לסליחה ומחילה בתשובה שלמה, וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד.

בידועים וברכתיכם של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית: info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

פינת הריבית

ענר ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'
ואנן בדין ממושיכים לעסוק באהבתה של תורה בבירור מקרים בהם יש לדון משום ריבית אשר היא לכשעצמה, בתוך שאר הלכותיה של תורה, כמים שאין להם סוף.

לאחרונה פרסם בנק הפועלים הטבה בסך 100 ₪ (או 2 מניתי בשווי 126 ₪). ההטבה נועדה לכל לקוח בנכס שתאריך מסוים - באחד משני החודשים הקודמים לפרסום - היה מופקד על ידו בבנק לכל הפחות אלף ₪, או למי שיפקיד אלף ₪ בסוף חודש הסמוך לפרסום לאחריו.

הנה כיון דחזינו הטבה המנותבת דוקא למלוים, תהא תכליתה אשר תהא, אית לן למנקט דהוי אגר נטר כל שלא יוכח לא כך, א"כ כלפי אותם שהפקידו ב'ב' החדשים שלפני הפרסום הוי ריבית מאוחרת, וכלפי המפקידים בחודש שאחרי הפרסום הוי ריבית קצוצה, והן אמנם הכנסת התף הנ"ל לחשבון הלקוח מתבצעת בלי הסכמתו וכנראה גם לא תועיל מחמתו, וגם בגוונא דקצוצה שמוחייב בהחזרת הריבית אין מי שיסכים לקבלה, מ"מ הלא אין כאן באמת 'הכנסת' הכסף לחשבון אלא רישום הסכום על שם הלקוח, היינו שהבנק מחוייב לו אותו, נמצא שמשויכת כסף זה ע"י הלקוח מהווה גביית ריבית ואסורה. כלומר שהלקוחות המדוברים יאלצו כל מיהם לדאוג שישתייר בחשבונם לא פחות מהסך הנ"ל שכן אם ימשכו את כל הכסף מהחשבון נמצא שגבו את הריבית.

גם לסגור את החשבון לא יוכלו שהרי הבנק לא יסגרנו בלי משיכת הכסף [כמובן הסומכים על היתר עיסקה מהני גם כאן אם כולו פקדון, דאין איסור שהבנק יתן מתנה לאותם המתנים לו ממון בעיסקה]. ברם נראה דהא גופא הוי טעמא להתיר, דטוען הלקוח אינו רוצה חשבון שבו אחיה מוכרח להשמר מלמשוך את הסכום שנכנס, ומאידך אינו רוצה להשאיר חשבון פתוח שאינו שימושי (מפני עלות החזקתו או כל סיבה שהיא), לכן אני דורש לסגור אותו. במקרה כזה נראה פשוט שמוותר למשוך את הכסף בכדי לסגור את החשבון, שהרי לא מושך כגביית ריבית אלא כמסיר מונע לסגירת החשבון, ומאחר שמשכו אין טעם שיחוייב להפקידו.

אם כנים הדברים נראה להתיר למשוך את הכסף גם בלי לסגור את החשבון, דהואיל ורשאי למשוך בכדי לסגור ולפתוח חשבון חדש באותו הבנק - אפוכי מטרתה למה לי, ימשוך בלי לסגור ויחשב כסגור ופתח. אכן, כ"ז כלפי הגופקידים לשעבר, אבל לכאן' אסור להפקיד בחודש שלאחר הפרסום שהרי זו הלואה בריבית [אם לא נסמון על הית'ע כאמון].

והנה הוגד ע"י יודעי דבר כי הטבה זו לא נולדה מכח יוזמת הבנק להיטיב עם לקוחותיו, אלא נובעת מביקורת הרגולטור - המפקח על התנהלות הבנקים - על רווחים בלתי מידתיים, לדעתו, שהבנק מרויח ע"ח הלקוחות, ועל כן הבנק נאלץ להשיב סך מסויים לכלל הציבור, והוא בחר להשיבו באופן המתואר לעיל לקבוצת הלקוחות הנ"ל.

אם נכונה שמועה זו, יש לדון האם בגוונא דא הוי ריבית, ד"ל דהואיל והנשך בין כך מוטל על הבנק הרי שבחירת הבנק להנישך באופן המרויח למלוה לא מחשיבתו נשך מחמת הלואה ואין הכסף אגר נטר אפילו אם מפקיד מראש באופן המחייב את הבנק לקיים הבטחתו לזכותו מאה ₪ בתמורה להפקדה. ואף שלא נראה שההיטל הנ"ל מהווה חובה מגורה גם בדיניהם, אלא זהו אופן שמוצא הבנק לרצות את הרגולטור בכדי שלא להסתכן בהשעיית הרישון או בקנס גבוה, מ"מ הואיל והבנק החליט בין כך להוציא סכום מסויים לציבור וההחלטה להעניקו למלוים אינה אלא ניתוב הסכום, אין הכסף אגר נטר.

אלא דאמתי יש כאן טוה"נ האסורה, כדק"ל (סו"י קס) דאסור להלוות על תנאי שכל מלאכה שתבא לידו של הלוח יתן למלוה לעשותה [ברמי"א שם דלמ"ד טוה"נ ממון הוי ר"ק (אמנם) הגר"א צ"ל לרמ"א בחו"מ רג דפסק טוה"נ אינה ממונן]. הכ"ז אסור להלוות על תנאי שאם בין כך יאלץ הלוח להוציא כסף יביאנו למלוה.

ואמנם ייאסר מוש"ב להפקיד מראש באופן המחייב את הבנק לקיים הבטחתו דבסתמא מפקיד על דעת הקציצה המתפרסמת [ולכאן' באותו חודש גם חייב לעצור משכורות ושאר כניסות קבועות של כספים] אא"כ ימסור מודעה שאינו רוצה לזכות בהתחייבות זו, מ"מ עד כמה שכבר הופקד כסף ההטבה בחשבוננו נראה דאי נימא שאין כאן אלא טוה"נ באמור הרי שאין איסור למשכו גם בלאו סברא דאפוכי מטרתה דאמון, דבשלמא אם הריבית היא עצם הכסף הרי שההפקדה אינה אחת הבנק לאפשר משיכה כך שהמשיכה מהווה גביית הריבית, מוש"ב אם אין איסור ריבית בעצם הכסף אלא בטוה"נ, הלא עניינה הוא ויתור על זכות ההחלטה מי יקבל את ההטבה שבין כך תינתן, והלא עם ההפקדה ע"י הבנק בחשבונות הלקוחות בטלה זכות החלטתם למי להיטיב, א"כ כבר ניתנה הריבית, ומשך, המשיכה אינה גביית ריבית.

[יעוי' תשובה מאהבה (ג שגד) דאי טוה"נ ממון והוי ר"ק צריך להשיב את טובת ההנאה, כלומר את זכות ההחלטה. מיהו בדין גם אי יחוש למ"ד טוה"נ ממון וצריך להשיב את זכות ההחלטה הלא אין מי שיקבלנה, ואנוס הוא להישאר בשב וא"ת. עכ"פ משיכת הכסף אינה גביית ריבית].

הורו בית דין

מה נחשב עשיה בהוראת בית דין

לתנא דמתני' אדם שעבר עבירה מחמת שבית הורו בטעות שהדבר מותר פטור מקרבן. ולהלן יבואר מתי נחשב שהעבירה נעשתה בהוראת בית דין.

ב. בית דין שהתירו דבר בטעות, ועשה יחיד כהוראתם

מתי חייב ומתי פטור - בית דין (סנהדרי גדולה. תוד"ה הורו) שהורו לעבור על אחת ממצוות התורה כגון שהורו שחלב או דם מותר, ועשה היחיד עמהם או אחריהם או שרק הוא עשה (- לא זו אף זו קתני), פטור, מפני שתלה בבית דין, וכתביב "בעשותה אחת" - יחיד העושה על פי עצמו חייב, בהוראת בית דין פטור מלהביא כשבה או שעירה, והואיל ותלה בבית דין ועשה על פיהם. אבל אם ידע שטעו, או שהגיע להוראה (אפי' גמיר (-שלמד את הדבר) ולא סביר (-שיאנו מבין דבר מתוך דבר), או סביר ולא גמיר. ב:), ועשה עמהם או אחריהם או שרק הוא עשה (-זו וא"צ לומר זו), חייב, מפני שלא תלה בבית דין.

מתי נחשבת הוראת בית דין הוראה - נחלקו בגמ' מתי

נחשבת הוראת בית דין הוראה לחייב אותם או את הציבור פר, או לפטור יחיד העושה בהוראתם, האם די שיאמרו 'מותרים אתם', או דדווקא באמרו 'מותרים אתם לעשות', דבלא זה לא נגמרה ההוראה. הגמ' מוכיחה דבעינן שיאמרו 'מותרים אתם לעשות' מדתנן שזקן ממרא אינו חייב אם מלמד כדבריו אלא בהורה לעשות. וכן מהא דתנן שאם בית דין (כל ב"ד, ולא דווקא סנהדרי גדולה. תוד"ה הורו) התירו אשה להנשא על פי עד אחד (דאי בשני עדים לא צריך בית דין), והלכה וקלקלה בזנות ואח"כ בא בעלה, חייבת קרבן, מפני שלא הורו לה אלא להנשא. וכן מהא דתנן הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה. והגמרא מסיקה אתם שמראיות אלו מוכח דבעינן שיאמרו 'מותרים אתם לעשות'.

בית דין שהורו שחלב מותר ובא לאכול שומן ונתחלף לו באותו חלב, ללישנא קמא פטור כיון שגם אם היה יודע שזה

חלב היה אוכלו כיון שהורו בית דין שהוא שומן, וזו כוונת מתני' לרבות והלך היחיד ועשה 'שוגגי על פיהם. וללישנא בתרא חייב, דדווקא שוגג על פיהם פטור אבל כאן לא אכל על פיהם אלא חשב שזה שומן. והגמ' מביאה שנחלקו בזה רב ורבי יוחנן, שלרב פטור, ומ"מ אינו משלים לרוב ציבור לענין שייבאו פר, כיון דבעינן "בשגגה" -עד שיהיו כולם בשגגה אחת. ולרבי יוחנן חייב, ואף דבעינן 'שב מידיעתו', כיון שאם יודע לבית דין שטעו הם יחזרו בהם וגם הוא יחזור בו, חשיב שב מידיעתו.

מומר אין מקבלים ממנו קרבן על שגגתו. דכתיב "מעם

הארץ" ולא כל עם הארץ פרט למומר שאינו מביא קרבן על שגגתו, דאין מקבלים מידו. ולרבי שמעון ילפינן מ"בשגגה ואשם או הודע" ומומר לא שב מידיעתו, ונ"מ במומר לאכול חלב שהביא קרבן על הדם.

ב: טעה במצוה לשמוע דברי חכמים - אפי' תלמיד

כשמעון בן עזאי ושמעון בן זכמא שהיו יושבים לפני חכמים והיו ראוים להוראה, אם עשו על פי הוראת בית דין וידעו שבית דין טעו, אלא שחשבו שאף בזה (-לעבור איסור) מצוה לשמוע דברי חכמים, חייב כשבה או שעירה, מפני שלא תלה ממש בית דין, שהרי הוא יודע שהם טעו, והעושה מפי עצמו חייב.

המבעט בהוראה (-שהוא רגיל לבעט בהוראה), אע"פ שעשה

בהוראת בית דין חייב, דמפי עצמו הוא עושה.

מתני' דקתני יחיד שעשה בהוראת

בית דין פטור, כמאן

איתא במתני' הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה, והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם, וכו', פטור, מפני שתלה

בבית דין. ולהלן יבואר שדין זה אינו מוסכם, וכשיטת מי נשנית משנה זו.

לרב יהודה בשם שמואל מתני' כרבי יהודה דדריש תחטא... בעשותה למעט תולה בבית דין, (ואע"פ שלא נאמר דין זה בשם רבי יהודה, מצינו במקום אחר שרבי יהודה דורש מיעוטי כהאי גוונא ("וזאת תורת העולה היא" - הרי אלו ג' מיעוטים, ואף שבכל התורה אמרינן אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות), הני מילי בב' מיעוטים, אבל בג' מיעוטים בזה אחר זה בחד קרא, אתו כולהו למעט. וטעם נוסף משום שהדין דלהלן בהכרח אינו רבי יהודה שהרי לרבי יהודה ברוב ציבור אין הבית דין מביאים פר אלא הציבור), אבל לחכמים יחיד שעשה בהוראת בית דין חייב, ואפי' רוב ציבור שבית דין מביאים עליהם פר חייבים. ואם עשו מיעוט או רוב הציבור בשגגת מעשה כגון שנתחלף להם חלב בשומן ולא הורו בית דין להתיר, הם חייבים והבית דין פטורים.

לרב נחמן בשם שמואל מתני' כר"מ שאמור שאם הורו בית דין ועשו פטור, וחכמים מחייבים, ועשו היינו מיעוט, ונחלקו אם יחיד שעשה בהוראת בית דין חייב או פטור. דאם הכונה שבית דין עשו הרי הם פטורים ולמה רבנן מחייבים, ואם עשו רוב הקהל הרי הם חייבים ולמה ר"מ פטור.

הגמ' דוחה שאין ראייה שבזה נחלקו ר"מ ורבנן, ד"ל שנחלקו אם בית דין משלימים לרוב ציבור להביא פר העלם דבר של ציבור או לא. וכן י"ל שאיירי בהורו בית דין ועשו רוב הקהל כהוראתם, וחכמים סוברים כר"ש שגם הציבור מביאים פר ולא רק בית דין. וכן י"ל שנחלקו אם שבט שעשה בהוראת בית דין של אותו השבט חייב (כשיטת רבי יהודה) או פטור. וכן י"ל שנחלקו אם ו' שבטים שהם רוב קהל, או ז' שבטים שהם מיעוט קהל, חייבים (כשיטת רבי שמעון בן אלעזר), או לא.

מתי נחשבים רוב הקהל

כאשר כל הקהל או רובו חטאו בשוגג בגלל שבית דין הורו בטעות שהדבר מותר, מביאים פר העלם דבר של ציבור. ולהלן יבואר מתי נחשב שרוב הקהל חטאו.

אין נדונים לרוב קהל אלא יושבי ארץ ישראל, שנאמר "ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עימו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים". ואע"ג דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן, הוי גילוי מילתא בעלמא. תוד"ה קהל.

מרויבים ונתמעטו (כגון שהורו בית דין ועשו רוב קהל על פיהם ונתחייבו להביא פר, ולא הספיקו להביא פר עד שמתו מקצתם), תלוי במחלוקת ר"ש ורבנן (לקמן י.) אם נתמנה להיות כהן משיח או נשיא אחר שחטא, שלחכמים שם דינים כהדיוטות כפי שהיו בתחילה, והכא נמי מביאים פר כבתחילה, ולר"ש אם נודע להם אחר שנתמנו פטורים, והכא נמי אם נודע להם עד שלא נתמעטו חייבים להביא פר, אבל אם נודע להם משנתמעטו פטורים.

מועטים ונתרבו כגון שהורו בית דין ועשו מיעוט הקהל על פיהם, ומתו מקצת מרוב הקהל ונתרבו אלו ואח"כ נודע להם שחטאו, אינו תלוי במחלוקת ר"ש ורבנן, דאף לר"ש דאזיל בתר ידיעה הכא פטורים, דסבר ר"ש שצריך גם חטא וגם ידיעה (דאל"כ יביא קרבן כדהשתא), וכאן יש רק ידיעה, ובשעת החטא לא נתחייבו שום קרבן, מוש"כ ככהן משיח ונשיא.

כמה ספיקות בדיני צירוף לרוב קהל-

הורו בית דין שחלב מותר, ועשו מיעוט על פיהם, וחזרו בהם ואסרו, וחזרו להתיר, ועשו עוד מיעוט על פיהם, יש להסתפק אם שני המיעוטים מצטרפים לרוב או לא.

ואת"ל שמצטרפים כיון ששניהם אותו חלב, יש להסתפק אם הורו בית דין התר בב' סוגי חלב (שעל גבי הקיבה (רש"י ותוס' גרסו ש"ע"ג הקרב) ושעל גבי הדקין, דתרי קראי נינהו), אם מצטרפים שניהם לרוב או לא.

ואת"ל שם חלב אחד הוא, יש להסתפק אם חלב ודם מצטרפים כיון שקרבנם שוה, או שאין מצטרפים כיון שזה שני איסורים דחלב אינו שוה בכל, דדם חיה מותר.

בידודם ובכרתם של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

הצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

ואת"ל שמצטרפים כיון שקרבנם שוה, יש להסתפק אם חלב ועבודת כוכבים מצטרפים כיון ששניהם בכרת, או דכיון שאין איסורם וקרבנם שווה אין מצטרפים. תיקו.

וכן יש להסתפק היכא שעשו מיעוט מהציבור על פי בית דין, ומתו הבית דין, וחזרו והורו בית דין אחר, ועשו עוד מיעוט על פיהם, אם מצטרפים, למ"ד שברוב ציבור מביאים את הפך, אבל למ"ד שהבית דין מביאים את הפך הרי הם אינם. תיקו.

רובו ככולו בהוראת בית דין

פר העלם דבר של ציבור מובא רק כאשר הציבור חטאו מכח הוראת טעות של בית דין, ולהלן יבואר האם צריך שכל הבית דין יורו התר בדבר, או שמספיק רוב בית דין.

ג: שיטת רבי יוחנן שאין מביאים פר אפילו מאה שישבו להורות, אלא אם הורו כולם, ולא אמרינן רובו ככולו כפי שאומרים בשאר דיני התורה, דכתיב "ואם כל עדת ישראל ישגו".

הגמ' אומרת שאין להוכיח דלא כרבי יוחנן ממתני' (ב. דתני 'וידע אחד שטעו וכו' חייב, דמשמע שאחרים פטורים אע"פ שלא יצאה ההוראה מפיו כולם, ד"ל דאיירי בהרכין ראשו שהיה נראה שהוא מודה לדבריהם ונגמרה ההוראה. וכן במתני' לקמן (ד:): הפוטרת אם אחד אמר להם טועים אתם, ומשמע שאם שתק חייבים אע"פ שלא הסכים לדבריהם, י"ל דאיירי בהרכין ראשו. אך יש פירכא לדבריו מהא דאיתא בבברייתא שאין גוזרים גזירה על הציבור אא"כ יכולים 'רוב' הציבור לעמוד בה, דכתיב "במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו", ומבואר שגם רוב נקרא כולו, וצ"ל דהא דכתיב בתורה "כל" היינו שצריך שכל הדיינים יהיו בבית דין אע"פ שלא כל אלו שישבו להורות הורו.

י' שיושבים הדין והטו את הדין, הקולר תלוי בצוואר כולם, ואפ"י תלמיד לפני רבו. הגמ' מביאה מעשים באמוראים שלא פסקו לבד דין או הוראה בטריפות, כדי שאם יטעו לא יקבלו אלא מעט מהעונש.

יחיד שחטא לאחר שבית דין חזרו מהוראתם

יחיד שחטא (בחטאים מסוימים) חייב להביא קרבן, ואם רוב הציבור חטאו על פי בית דין היחיד פטור. ולהלן יבואר מה הדין כשבית דין חזרו בהם, והיה יחיד שלא ידע מנך וחטא, האם זה נחשב כעשה מכח הוראת בית דין והוא פטור מקרבן, או שכיון שבית דין חזרו בהם (והיה יכול לדעת זאת) הוא חייב קרבן.

בית דין שטעו ועשו רוב ציבור על פיהם וחזרו מהוראתם, בין הביאו כפרתם בין לא הביאו כפרתם, ואחד לא ידע מהחזרה ועשה על פיהם לאחר שחזרו בהם-

שיטת רבי שמעון שפטור, מפני שברשות בית דין הוא עושה והוי תולה בבית דין. וי"א שהטעם הוא כיון שכל הוראה שיצאה ברוב ציבור יחיד העושה אותה פטור (אבל אם חטאו חצי ציבור ועשה גם הוא חייב. תוד"ה כ.), שהרי לא ניתנה הוראה לפטור יחיד התולה בה אלא להבחין בין שוגג למזיד -להודיע שהעושה על פיהם הוא שוגג ולא מזיד, והרי על פי הוראה הוא עושה. וי"מ שלא ניתנה הוראה לפטור יחיד התולה בה אלא להכיר בין עושה בשגגת עצמו לעושה מזיד וברשות בית דין, וזה הרי אומר שלא ידע שחזרו ומזיד עשה על פיהם ולא על שגגת עצמו, ויחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. ואף שמבואר בבברייתא שפר העלם דבר של ציבור (וכן שעירי עבודת כוכבים, לרבי יהודה באים מתרומת הלשכה ואין הדבר מפורסם, ו)לר"ש גובים מן הציבור, וא"כ ידע שחזרו בהם מהוראתם, מתני' איירי שגבו בסתמא, או שהוא לא היה בעיר בזמן הגביה. או שמחליפים את דברי רבי יהודה ורבי שמעון.

שיטת רבי אלעזר שהדבר ספק אי חשיב תולה בבית דין או בעצמו, ומביא אשם תלוי. כמו שמי שאכל חתיכה ספק חלב ספק שומן מביא אשם, ואף למ"ד שבית דין מביאים פר העלם דבר ולא הציבור, וממילא אין הדבר מפורסם, מ"מ כיון שהיה בידו לשאול למה בית דין מביאים פר חייב. וכל זה בישב בתוך ביתו, אבל אם הלך למדינת הים פטור דזה דואי נחשב תולה בבית דין, דלא ידע בחזרתם.

ד: **שיטת סומכוס** שהדבר ספק ואינו מביא אשם תלוי כיון שאין כאן צד שהוא תולה בעצמו ממש, שהרי על פי הוראה הוא עושה, והדבר דומה למי שהביא קרבן כפרה בבין השמשות, שאינו מביא אשם תלוי, שאף שאין הקרבן מכפר אלא ביום, דכתיב "ביום צוותו", מ"מ כיון שבין השמשות א"א לברר הספק מפני שהוא כהרף עין וא"א לעמוד עליו, פטור, (ואף שהקריב אחר תמיד של בין הערביים, לרש"י אין זה פוסל את הקרבן), והכא נמי פטור מאשם תלוי, כיון שא"א להחשיבו ממש תולה בבית דין. ואף למ"ד שהציבור מביאים פר העלם דבר ולא הבית דין וי"ל שהדבר התפרסם וא"כ הוא תולה בעצמו, מ"מ לא אשכח איניש למישראליה, ולא עלתה על דעתו לשאול למה הציבור מביאים פר, הלכך ליכא צד חיוב מעליא.

לשיטת בן עזאי אם הלך למדינת הים אינו מביא אשם תלוי, אבל בהחזיק בדרך לילך למדינת הים אבל הוא עדיין בעיר, חייב.

לרבי עקיבא אפ"י החזיק בדרך פטור כיון שהוא טרוד בהליכתו, הלכך חשיב תולה בבית דין והוא פטור לגמרי.

לרבי מאיר חייב דתולה בעצמו הוי.

באיזה סוג הוראה

מביאים פר העלם דבר של ציבור

הוראת בית דין נגד דבר המפורש בתורה (שהצדוקים שכפרו בתורה שבעל פה מודים בו), לא נאמר בה דין פר העלם דבר של ציבור, מפני שלא נחשה שעשה מכח בית דין, כיון שהיה יכול לדעת מעצמו שההוראה היא טעות, וכן כאשר הורו בית דין לעקור מצוה שלימה אין בזה דין פר העלם דבר של ציבור, כדילפינן מקראי, וכדלהלן.

דבר שהצדוקים מודים בו-

אין בית דין חייבים אלא בדבר שאין הצדוקים מודים בו, אבל בדבר שהצדוקים מודים בו, כגון שאמרו אין בתורה איסור נדה או שבת או עבודת כוכבים, פטורים, דכתיב "ונעלם דבר" - ולא כל הגוף, דזיל קרי ביה רב הוא, וכיון שהיה יכול ללמוד ולדעת לא הוי שוגג מעליא, וקרויב למזיד הוי, ורק בהורו לבטל מקצת, וכדלהלן, חייבים.

הא דתנן שאם הורו שאין שומרת יום כנגד יום חייבים, והרי כתיב "וספרה לה", היינו שהורו להתיר העראה, ואמרו שאין איסור העראה אלא בנדה, (דאי נימא שהורו שדווקא ביאה כדרכה אסורה, הא כתיב "משכבי אשה", ואי נימא שהורו שבכדרכה אסור אפילו העראה, ובשלא כדרכה דווקא גמור ביאה, א"כ אפילו בנדה דינא הכי דהוי דבר שאין הצדוקים מודים בו), ואב"א שהורו שאין זבה אלא כשראתה ביום, דכתיב "כל ימי זובה".

הא דתנן שאם הורו שהמוציא מרשות לרשות פטור חייבים, והרי כתיב "לא תוציאו משא מבתיכם", איירי [שאמרו שהכנסה מותרת, ואב"א איירי] שאמרו שרק הוצאה והכנסה אסורים, אבל מושיט זזורק דלא כתיבי בהדיא שרי.

הא דתנן שאם הורו שהמשתחוה לעבודה זרה פטור חייבים, והרי כתיב "לא תשתחוה לאל אחר", איירי שהתירו השתחויה שלא כדרכה כגון לפעור או למרקוליס, ואב"א שהתירו השתחויה שאין בה פישוט ידים ורגלים, והשתחואה היינו בפישוט ידים ורגלים דכתיב "וישתחו אפים ארצה".

בית דין שהורו לבטל עבירה שלימה-

אין מביאים פר העלם דבר אלא בהורו לבטל מקצת מהעבירה, אבל בהורו לבטל כל העבירה לא, דכתיב "ונעלם דבר" קרי ביה ונעלם מדבר ולא שתעקר המצוה כולה. לחזקיה לומדים "ועשו אחת מכל מצות ד" ו"לא כל מצוות. ולרב אשי לומדים גז"ש "דבר דבר" מזקן ממרא דכתיב ביה "מן הדבר".

ד: רב יוסף מסתפק מה הדין בהורו שאין איסור חרישה בשבת, אי חשיב שביטלו עבירה שלימה כיון שביטלו כל איסור חרישה ופטורים, או דחשיב כביטול מקצת וחייבים.

אין ראייה מנדה והוצאה והשתחויה, דאיכא למימר כדשנינן לעיל לגבי דבר שאין הצדוקים מודים בו.

אם הורו שאין שבת בשנת השמיטה, וטעו לדרוש מ"בחריש ובקציר תשבות" שבזמן שיש חרישה יש שבת ובזמן שאין חרישה והיינו בשביעית אין שבת, חשיב כביטול מקצת, כיון שבשאר שנים מודים שיש שבת. וכמו שמצינו בדין נביא שמתחילתו היה נביא אמת שהדין שאם נתנבא לעקור מצוה חייב מיתה -תנן, אבל אם ביטל מקצת פטור, ובעבודה זרה אפילו אמר שרק היום מותר חייב סקילה לרבנן ותנן לר"ש, דכתיב בעבודת כוכבים "להדיחך מן הדרך" - אפילו מקצת דרך, ומבואר דחשיב ביטול מקצת.

מקרים שלא נחשב הוראת בית דין-

אם אמרו להם אחד טועים אתם, אין מביאים פר העלם דבר של ציבור כדאיתא לעיל ג: דבעינן שיוורו כולם.

וכן אם לא היה עמהם מופלא של בית דין פטורים אע"פ אינו מהסנהדרין עצמם (דבסנהדרין עצמם אפילו אם היה קטן שבכולם לא הוי הוראה מעליא), מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו, (וכמו בדבר שהצדוקים מודים בו).

וכן אם לא היו כולם ראויים להוראה כגון שהיה אחד מהם גר או ממזר או נתין או זקן שאינו ראוי לבנים פטורים, דכתיב "עדה", וכתיב להלן "עדה", כמו ששם בעינן שכולם יהיו ראויים להוראה, דכתיב "ונשאו אתך" בדומים לך, אף כאן בעינן שכולם יהיו ראויים להוראה, (ומדכתיב "והתייצבו שם עמך" א"א ללמוד, דדילמא משום שכינה שיעמדו עמך ולא יכנסו לפני ולפנים למקום שכינה, וקמ"ל דלא נימא ש"אספה לי" היינו שיכנסו במקום שכינה. לישנא אחרינא ברור צדיקים גמורים שאני רוצה להשרות שכינה עליהם).

אם הבית דין והקהל שוגגים מביאים פר. ואם הבית דין מזיזים דלא חשיב הוראה, והציבור שוגגים, מביאים כשבה ושעירה כמו יחיד שחטא. ואם בית דין שוגגים והקהל מזיזים פטורים דמזיד לאו בר קרבן הוא.

מי מביא את פר העלם דבר של ציבור

להלן תבואר המחלוקת האם הבית דין מביאים את הפר העלם דבר של בית דין, או הציבור, או שניהם.

ה: **שיטת רבי מאיר** שבעשו כל השבטים או שבעה שבטים או רובם והם רוב ישראל, על פי בית דין, בית דין מביאים על ידיהם פר, והם פטורים, דמה קהל האמור למעלה היינו בית דין, אף קהל שנאמר כאן היינו בית דין.

לרשב"א (בשם ר"מ) שבעה שבטים מביאים פר, ואע"פ שאינם רוב ישראל, או ששה שהם רוב הקהל (דכתיב "כי לכל העם בשגגה" ומשמע שדווקא רובם חייבים, ומאידיך כתיב "מעייני" דמשמע שגם מיעוט חייבים, ולכן מעיד את ה"מעיני" בז' שבטים שהם מיעוט הקהל).

שיטת רבי יהודה שכל שבט מביא פר דכל שבט נקרא קהל, וקסבר ציבור מביאים פר ולא בית דין, בין י"ב שבטים שאז כולם מביאים, ובין בז' שבטים שאז אותם ז' מביאים, וה"ה בפחות מז' שבטים ואפילו שבט אחד, ושאר השבטים מביאים ג"כ על ידם, אבל אם עשו ב' שבטים רק אותם שבטים מביאים פר לכל שבט, דכתיב "אשר חטאו" – חטאו ב' שבטים מביאים ב' פרים, חטאו ג' שבטים מביאים ג' פרים, וכתיב "קהל" לומר שהחיוב הוא לקהל ולא ליחידים. ומקור הדין של גרירה שגם השבטים שלא חטאו מביאים הוא מדכתיב "קהל" (ד' פעמים, ואחד מהם לדין זה, ועוד לומדים לחייב כל שבט, ושבית דין עצמם שעשו פטורים, וששבט שעשה בהוראת בית דין חייב).

שיטת רבי שמעון שכל שבט שחטא מביא פר, ובית דין מביאים פר נוסף, ואם עשו ז' שבטים מביאים ח' פרים (הם ובית דין, ולדעתו כתוב ג"פ קהל (ד"מעייני הקהל" אורחיה דקרא הוא), א' לחייב על כל שבט. ועוד ב' קהל לגזירה שוה, שגם הבית דין חייבים להביא פר עם הקהל. ור"מ קהל הקהל לא דריש וממילא כתוב רק ב' פעמים קהל).

אם הורה בית דין של שבת ועשה אותו השבט על פיהם, לרבי יהודה אותו השבט חייב. ולחכמים אין חייבים אלא בהוראה של בית דין הגדול, דכתיב "ואם כל עדת ישראל ישגו" – ולא עדת אותו שבט, ולדבריהם שבט בהוראת בית דינו כשגגת מעשה דמי, וכל אחד מביא כשבה או שעירה.

בכל האופנים שנתבאר לעיל שמביאים פר, **אם הטעות היא בעבודת כוכבים** מביאים פר ושעיר, דכתיב "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה (והיינו עבודת כוכבים שהיא שקולה כנגד כל המצוות) וכו', ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה וכו' ושעיר עיזים אחד לחטאת".

אם נודע לבית דין שטעו אך לא נודע להם במה טעו פטורים, דכתיב "ונודעה החטאת" – ולא שיידעו החוטאים. לרב רבי אליעזר מחייב בזה חטאת, כמו שמחייב מי שאכל חתיכה שהיא או חלב או נותר מפני שודאי אכל דבר שיש בו חיוב חטאת, ולרב אשי כאן מודה רבי אליעזר, דשאני הכא דכתיב "אשר חטאו עליה", דמשמע שיוודע להם החטא שחטאו עליו ע"פ בית דין, (והא דכתיב התם "אשר חטאו בה" בא למעט מתעסק דמשמע שיתכוין לעשות את החטא, פרט להתעסק בשבת כגון שנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר שפטור, אבל מתעסק בחלבים ועריות חייב שכבר נהנה).

ה: הוראה תלויה בבית דין ומעשה תלוי בקהל, דכתיב "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה", וכתיב "לכל העם בשגגה", ותרוויהו צריכי לומר שמיעוט פטורים, ושא"צ שבית דין ג"כ יעברו על האיסור, (ואף שזה כתוב בעבודת כוכבים, ילפינן מהתם בגזירה שוה מעיני מעיני).

שבט אחד שחטא אם עשה על פי בית דין של אותו השבט רק אותו השבט חייב. ואם אותו שבט עשה בהוראת בית דין הגדול, לרבי יהודה כולם חייבים, ולרבי שמעון בבית דין של אותו השבט פטורים, ובבית דין הגדול אותו שבט חייב, ולדבריהם שבט אחד נקרא קהל, י"א מדכתיב "ויעמוד יהושפט בקהל יהודה וירושלים בבית ד' לפני החצר החדשה (שחידשו בה שטבול יום אסור להכנס למחנה לוויה), והגמ' דוחה שבביהמ"ק היה גם שבט בנימין ורק ב' שבטים נקראים קהל, אלא מדכתיב "ונתתיך לקהל עמים" ורק בנימין נולד לו אח"כ (ואין הכונה שע"י בנימין יהיו השבטים קהל, שהרי גם קודם היו קהל).

הקרבנות שהקריבו ישראל

בשובם מהגולה

כתוב בספר עזרא שכאשר חזרו ישראל מגלות בבל הקריבו שנים עשר פרים על כל ישראל. ולהלן יבואר מדוע הקריבו קרבנות אלו, ומדוע הקריבו שנים עשר פרים.

ג: כתיב "הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות לאלוקי ישראל פרים שנים עשר וכו' הכל עולה".

אף שהקריבו חטאת, הכל דינו כעולה שאינה נאכלת מפני שזה היה שעירי ציבור הנשרפים, לפי שהכניסו דמם לפני ולפנים, (וכמו שמוצינו בהא דכתיב "ופר שני בן בקר תקח לחטאת" שלא בא ללמד שיש ב' פרים דכבר כתיב "ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה" אלא בא ללמד שגם החטאת אינה נאכלת ללוים כעולה).

חטאות אלו הביאום ישראל על עבודת כוכבים שעבדו בימי צדקיהו.

למה הביאו י"ב חטאות- לרבי יהודה חטאו י"ב שבטים, או שחטאו ז' שבטים והשאר הביאו בגרירה. ולר"ש חטאו י"א שבטים ובית דין ג"כ הביאו פר. ולר"מ שהציבור אינם מביאים פר צ"ל שחטאו י"ב פעמים.

ואע"פ שהחוטאים בעבודה זרה כבר מתו, אין בציבור דין חטאת שמתו בעליה שדינה במיתה, משום שלומדים מדכתיב בעגלה ערופה "כפר לעמך ישראל וכו' אשר פדית" שמכפרת אף על יוצאי מצרים, מתוך שמכפרת על בני

העיר. וגם בעולים מן הגולה היו עמהם מאלו שעבדו ע"ז דכתיב "ורבים מהכהנים וכו' ", והיו רבים (-הרוג) דכתיב "ואין העם מכירים את קול תרועת השמחה לקול בכי העם", והוי כחטאת שרוב בעליה קיימים, ומשום הכי קריבה.

ואע"פ שהיו מזיזים דורו של צדקיהו, ודינם במיתה, ואיך מתכפר להם ע"י קרבן, היתה הוראת שעה שיביאו פר ויתכפר להם אע"פ שהם מזיזים. (דאם לא היתה הוראת שעה איך הקריבו שם צ"ו אילים וע"ז כבשים.

מתי במת אחד מהם פטורים מקרבן

בברייתא מבואר שאם הורו בית דין ועשו ציבור על פיהם ולא הספיקו להביא קרבן עד שמת אחד מהציבור חייבים, אבל אם מת אחד מהבית דין פטורים.

רב מפרש דהיינו כר"מ שהבית דין הם המביאים את הפר, ולכן רק אם מת אחד מהבית דין אינם מביאים, דהוי חטאת שמתו בעליה (-אחד מהשותפים. והא דקרי להו שותפין, אף שאין שנים מביאים קרבן בשותפות, משום דלא מצי קרי להו צבור, דהא לאו צבור ניהו הלכך קרי להו שותפין). אבל אם מת אחד מהציבור מביאים הבית דין פר.

רב יוסף מקשה דנימא דהיינו לדעת ר"ש שבית דין מביאים עם הציבור, ואם מת אחד מן הציבור מביאים כיון שאין דין חטאת שמתו בעליה שדינה למיתה בציבור, דלא גמירי דין זה אלא ביחיד, ואם מת אחד מבית דין פטורים כיון שזה חטאת שותפים.

אביי מבאר שלר"ש חטאת שותפים אינה מתה, וכמו שמוצינו שפר ושעיר של יום הכיפורים שאבדו והביאו אחרים תחתיהם ונתכפרו בהם ונמצאו הראשונים, דינם לרעות, (ולרבי יהודה ימותו), ופר של אהרן הוי חטאת השותפין, דהכהנים מתכפרים בו, וקאמר רבי שמעון ירעו, ומבואר דלא הוי כחטאת שכפרו בעליה בעלמא דלמיתה אזלא, ומבואר שחטאת שותפות אין דינה כחטאת יחיד אלא כחטאת ציבור, וא"כ ה"ה היכא שמת אחד השותפין קריבה, (ואף דהכא רועה, שאני הכא שנתכפרו הבעלים). ורבי יהודה סובר שאפילו חטאת שותפין מתה.

רב יוסף סובר שהברייתא כר"ש, ושאני כהנים דדינם כקהל משום דאיקרי קהל, דכתיב "על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר" -הוקשו כהנים לקהל, ולכן סובר ר"ש שאינה מתה, אבל בחטאת השותפין י"ל שאם מת אחד מהשותפין אינה קריבה, וכשמת אחד מהבית דין פטור.

ז: הגמרא שואלת שא"כ הכהנים יביאו פר כשחטאו בהוראת בי"ד, ואין לומר דדינא הכי דא"כ יש יותר מי"ב שבטים, ור"ש אמר שמביאים י"ג פרים -י"ב לכל שבט ואחד לבית דין. רב אחא בר יעקב מתרץ ששבט לוי וה"ה כהנים שהם בכלל שבט לוי לא איקרו קהל, דכתיב "ונתתיך לקהל עמים" וכו', שרק מי שיש לו אחוזה בארץ נקרא קהל וכהנים ולוים אין להם אחוזה. הגמרא שואלת שא"כ יש פחות מי"ב שבטים. אביי מתרץ שאפרים ומנשה הם ב' שבטים לענין נחלה דכתיב "כראובן ושמעון יהיו לי". רבא מקשה דכתיב "על שם אחיהם יקרא בנחלתם" – לנחלה הוקשו ולא לדבר אחר, ובהכרח ששבט לוי נקרא קהל, וכהנים לא נקראים קהל והם שותפין. ואמנם גם לענין דגלים הם חלוקים, דנחלתם כך חנייתם בנשיאת מיטתו של יעקב, כדי לחלוק כבוד לדגלים, וכן לענין הנשיאים הם חלוקים, כדי לחלוק כבוד לנשיאים, כמבואר בברייתא ששלמה עשה ז' ימי חנוכה, ואילו משה עשה י"ב ימי חנוכה כדי לחלוק כבוד לנשיאים.

מסקנת הגמ' שלר"ש אין דין מיתה בחטאת של שותפין.

חמש חטאות מתות- ולד חטאת, תמורת חטאת, חטאת שמתו בעליה, חטאת שנתכפרו בעליה, חטאת שעברה שנתה. ובציבור לא שייך ולד, דאין ציבור מפרישים נקיבה -דלא מצינו קרבן ציבור מנקיבה, וכן לא שייך תמורה, דאין תמורה בציבור דכתיב "לא יחליפנו ולא ימיר" בלשון יחיד, ולא שייך מתה שאין ציבור מתים. ולענין נתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא מצינו מה דינם בציבור, ואין ללמוד במה מצינו משאר הדינים שאינם בציבור לדינים אלו, דאין למדים אפשר משאי אפשר.

הורה כהן משיח

דיני קרבן כהן משיח

לאחר שנתבארו בפרק הקודם דיני פר העלם דבר של ציבור, והיינו שציבור שחטאו מחמת הוראת טעות של הסנהדרין, אין כל יחיד מקריב חטאת, אלא מביאים פר לכולם, יתבאר דיני פר כהן משיח, שאם הורה לעצמו התר בטעות וחטא על פי הוראתו מביא שעיר על חטאו, ולא ככשה או שעירה ככל יחיד שחטא,

פר כהן משיח- אין הכהן המשיח מביא פר על חטאו אלא כשהורה לעצמו שוגג ועשה שוגג, אבל אם ההוראה או העשייה היו במזיד פטור, דדין הוראת כהן משיח לעצמו כדין הוראת בי"ד לציבור, שאינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, ואמנם יש חילוק בין משיח לציבור, דאם הורו בית דין מזיד ועשו הציבור בשוגג חייבים חטאת כיחידים שחטאו, אבל כהן משיח אם הורה מזיד ועשה שוגג פטור.

גם היכא שהורה שוגג, ושכח למה הורה כך, ועשה ע"פ הוראתו, מביא פר, אע"פ שאם היה נודע לו למה הורה שמא היה חוזר בו והיה מקום להחשיבו כמזיד.

ז: הגמ' מביאה ברייתא שלומדת את הדין הנ"ל מ"לאשמת העם" - משיח כציבור, ואין ללמוד ממה שמשיח מוצא מכלל יחיד להביא שעיר ולא כשבה או שעירה, שדינו כדין ציבור שהוצאו מככל יחיד להביא פר ולא כשבה או שעירה, דהיה אפשר ללמוד משיח מנשיא, ונשיא מביא חטאת אף אם שגג רק במעשה, ומשיח דומה לנשיא שמביא שעירה בעבודת כוכבים דכתיב "ואם נפש אחת" אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כמשמע, ומביא אשם ודאי דכתיב באשם גזילות ואשם מעילות "נפש" ומשיח ונשיא בכלל נפש, **משא"כ ציבור** שאינם בכלל נפש, ואם הורו בי"ד דבדר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו אשם הציבור פטורים לגמרי, ומשיח כהאי גוונא חייב אשם, ועוד דאשמות באים על מזיד ולא על שוגג, ודומה לציבור שמביא פר, וכן אינו מביא אשם תלוי, דכתיב "וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג מחטאתו" – מי שחטאתו ושגגתו שוה -שאינו חייב אלא כשהכל בשגגת מעשה, יצא משיח שאין שגגתו וחטאתו שוה -שאינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.

משיח שהורה ועשו אחריו אינו חייב (ואין ללמוד מהוראת בית דין לציבור) דכתיב "אשר חטא".

אם המשיח הורה בפני עצמו כגון שבי"ד התירו חלב והוא התיר עבודת כוכבים, ועשה בפני עצמו, חייב פר בפני עצמו, ואם בי"ד לא הורו כלל פשיטא שחייב להביא פר, אבל אם באותו זמן הורו בית דין ועשו העם על פיהם באותו דבר שהוא הורה ועשה, אף המשיח מתכפר עמוהם, מפני שבהרבה דברים שוה משיח לבית דין, שהחיוב הוא רק בקיום מקצת ובביטול מקצת, דכתיב "אשר חטא" דווקא בחטא לעצמו, דאי לאו קרא לא היינו לומדים מנשיא שמתכפר עם הציבור, דנשיא אף ביוה"כ מתכפר עם הציבור, משא"כ משיח.

ואיירי כשהמשיח והבית דין מופלים והם שוים בחכמה, אבל אם אחד מהם אינו מופלא אין הוראתם כלום, וצריך כל אחד להביא כשבה או שעירה.

ז: אביי רצה להעמיד שהוראת המשיח והבית דין הם בב' מקומות ובב' איסורים, ורבא דוחה שאין המקום גורם, אלא אפי' באותו מקום כיון שהם ב' איסורים הוי חטא בפני עצמו.

חלב ועבודת כוכבים נחשבים ב' איסורים, שהרי חלוקים בטעמם דמתרי קראי נפקי ובקרבנותיהם (הוא בפר והם מביאים פר ושעיר), וכ"ש עבודת כוכבים וחלב (שהם מביאים פר והוא מביא שעירה). והגמ' מסתפקת מה הדין בחלב שעל הדקין וחלב שעל הקרב (קרבנם שוה ומתרי קראי קאתו), דחלב המכסה את הקרב זה דבר שאין הצדוקים מודים בו, דהתורה לא פירשה מהו חלב זה, ופלגי בזה בחולין נ: ,וכ"ש חלב שעל הדקין דלא כתיב להדיא. אי נמי מיירי שהורו להתיר כזית, ששיעור זה לא כתוב להדיא ואין הצדוקים מודים בו. ואת"ל דשם חלב אחד

הוא, יש להסתפק בחלב ודם (מגן בדם המובלע באברים או שהתירו כזית) שחלוקים בטעמים ושווים בקרבנם -פר, תיקו.

דיני קרבן בית דין

לבטל מקצת ולקיים מקצת- אין בית דין חייבים אלא בהורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, דכתיב "ונעלם דבר" ולא כל הגוף, וכן הדין במשיח, דכתיב "לאשמת העם", וכן בעבודת כוכבים גזירה שוה 'מעיני מעיני' מפר העלם דבר של ציבור, (וכן לומדים מזה דאיירי בהוראת בית דין).

העלם דבר עם שגגת מעשה- אין בית דין חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, דכתיב "ישגו, ונעלם דבר", וכן המשיח דכתיב "לאשמת העם", וכן בעבודת כוכבים גז"ש "מעיני מעיני", ודווקא ציבור כשעשו בשגגת מעשה לחודיה מביא כל אחד כשבה או שעירה כיחיד, שכיון שלא עשו על פי בית דין אינם מצטרפים זה לזה והוו כיחידים, אבל משיח בשגגת מעשה לחודיה פטור לגמרי דכתיב "מעם הארץ" – פרט למשיח.

כהן משיח ששגג בעבודת כוכבים לרבי חייב בשגגת מעשה לחודיה, דכתיב "וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה", "הנפש" – כהן משיח, "השוגגת" – נשיא, "בחטאה בשגגה" – חטא זה בשגגה יהא בשגגת מעשה לחודיה. ולחכמים צריך גם בזה העלם דבר עם שגגת מעשה, כשאר מצוות, ד"בחטאה בשגגה" היינו מי שחטאתו בשגגה בשאר מצוות, יצא משיח שאין חטאו בשאר מצוות בשגגה אלא כשיש גם העלם דבר, ועל שגגת מעשה לחודיה פטור לגמרי. ולשניהם מביא שעירה כיחיד, דכתיב "ואם נפש אחת", ויחיד נשיא ומשיח בכלל נפש אחת, ואינו מביא אשם תלוי, לרבי דכתיב באשם תלוי "על שגגתו אשר שגג" – מי שכל חטאו בשגגה, יצא זה שאין כל חטאו בשגגה אלא בהעלם דבר, ורק בעבודת כוכבים חייב בשגגה לבד, ולרבנן מי שכל חטאו בשגגה, יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצוות, אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה, וכ"ש שציבור אין מביאים אשם תלוי, העלם דבר כתיב בהו בהדיא.

ח. דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת- אין בית דין חייבים

קרבן עד שירור בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, ואם הורו בדבר שחייבים עליו אשם ודאי פטורים, דכתיב התם "נפש אחת" ובית דין אינם בכלל נפש אחת, ועוד דבאשמות אין דין העלם דבר, דחייבים אשם ודאי על המזיד כשוגג, ולומדים דין זה גזירה שוה 'עליה עליה' מערורו ביבום שזה דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. ורבנן שלומדים משם עריות וצרות לומדים מדכתיב "תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה" - הוקשה כל התורה לעבודת כוכבים שחייבים על זדונה כרת ושגגתה חטאת. וכן המשיח אינו חייב פר העלם דבר אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, דכתיב "לאשמת העם", אבל במקום אשם ודאי מביא אשם ודאי, דהוא בכלל "נפש אחת". וכן הדין בנשיא גזירה שוה 'מצות מצות', וכן היחיד דכתיב "ואם נפש" וילמד תחתון מעליון יחיד מנשיא, וכן בעבודת כוכבים גזירה שוה 'מעיני מעיני', לאפוקי גיפוף נישוק וריבוץ שהם בלא תעשה ואין בהם כרת, ולומדים עליון מתחתון.

רבי שלומד מ"עליה" לומד מהקש כל התורה לעבודת כוכבים שבעבודת כוכבים בין מרובים ובין מועטים מביאים אותו קרבן שעירה. וצריך לימוד זה כדי שלא נחלק בקרבנותיהם כמו שמצינו שחלוקים בדינם שרבים (-אנשי עיר הנידחת) בסייף וממונם אבד, ויחידים בסקילה וממונם פלט, ונאמור שיחידים יביאו פר לחטאת ושעיר לעולה במקום פר לעולה ושעיר לחטאת, או דנימא שאין להם תקנה, קמ"ל.

מנין שהמקראות ("וכי תשגו ולא תעשו מכל המצות" וגו') **איירו בעבודת כוכבים**- י"א שלומדים מ"כל המצוות" דאיירי בדבר השקול ככל המצוות שכל המודה בעבודה זה כאילו כופר בכל התורה כולה. וי"א מדכתיב "אשר דיבר ד' אל משה", וכתיב "אשר ציוה ד' ביד משה" זוהי עבודה זרה שהיא בדיבורו של הקב"ה, דאנוכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, וציווה עליה עי"י משה בכמה פרשיות בתורה.

אלו קרבנות מביאים יחיד, ציבור, משיח, ונשיא

ח: על מה אין בית דין חייבים ואין היחידים מביאים קרבן עולה ויורד- אין בית דין חייבים על דבר שהיחידים מביאים עליו קרבן עולה ויורד, כגון הוראה בעשה או בלא תעשה של טומאת מקדש וקדשיו, עשה דכתיב "וישלחו מן המנחה כל צרוע", לא תעשה דכתיב "ולא יטמאו את מחניהם", ואע"פ שהוא דבר שחייבים על זדונו כרת ושגגתו חטאת, הואיל ואין חייבים על שגגתו חטאת קבועה אלא קרבן עולה ויורד, בית דין פטורים, (ולגבי כהן משיח, לר"ע חייב פר, ולר"ש פטור לגמרי, כדלקמן בסוף הפרק), ושמיעת קול וביטוי שפתים ושבועת שקר, מפני שחייבים עליהם קרבן עולה ויורד, ובית דין מביאים פר רק על דבר שחייבים עליו חטאת קבועה, דכתיב "ואשם" ביחיד ואיירי בחטאת קבועה, ולומדים שגם "ואשמו" בציבור איירי בחטאת קבועה, ואף אשם תלוי של יחיד אינו בא אלא על ספק חטאת קבועה, ובית דין אין מביאים אשם תלוי אפילו על ספק חטאת קבועה. ולא לומדים מקרבן עולה ויורד דכתיב ביה "יאשם", וכן לא לומדים מ"ואשם" של טומאת מקדש וקדשיו, דלומדים "ואשם" דכתיב ביה "מצות ד', ואשר לא תעשנה" משא"כ אלו שלא כתוב בהם כך.

עשה ולא תעשה שבנדה- (פרישה מן הנדה סמוך לוסתה כדי שלא תראה בשעת תשמיש, דכתיב "הזרתם את בני ישראל מטומאתם", ואיסור ביאה דכתיב "ואל אשה נבדת טומאתה לא תקרבי"), בית דין חייבים אם הורו בטעות באיסורים אלו, זדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה, והיחידים חייבים על איסורים אלו אשם תלוי דהוי ספק חטאת קבועה.

דין הנשיא בהנ"ל- לרבי יוסי הגלילי דין הנשיא בהנ"ל כמו הבית דין שאינו חייב קרבן עולה ויורד, דכתיב "ואם לא תגיע ידו" "ואם לא תשיג ידו" והנשיא והמשיח לא באין לעולם לידי עניות, דכתיב בנשיא "ועשה אחת מכל מצוות ד' אלוקיו" – מי שאין על גביו אלא אלוקיו דהיינו מלך, ומלך לעולם הוא עשיר, ובמשיח כתיב "והכהן הגדול מאחיו" – שהוא גדול מאחיו בנוי בכח בחכמה ובעושר, ואחרים לומדים מזה שיש לגדלו משל אחיו, ואף אם המלך נצטרע למי"ד שמעבירים אותו מנשיאותו (דכתיב "וינגע ד' את המלך, ויהי מצורע עד יום מותו, וישב בבית החפשית" דמשמע שנעשה חפשי ממלכותו) פטור, כיון שצריך להביא מאוצרותיו והם נשארו במקומם. ולר"ע הנשיא חייב בכלום קרבן עולה ויורד חוץ משמיעת קול, לפי שהמלך לא דן ולא דנים אותו, לא מעיד ולא מעידים אותו.

ט. ולענין כהן משיח לר"ע פטור מקרבן עולה ויורד ומביא על כולם פר, דכתיב "זה קרבן אהרן ובניו" למעטו מעשירית האיפה של דלי דלות, וכתיב "אשר חטא מאחת מאלה" שרק מי שמתכפר בכל אחת מאלה מתכפר בכלום. ודווקא "מאחת" דריש ר"ע, מפני שנכתבה בדלי דלות ולא בדלות, אבל "והיה כי יאשם לאחת מאלה" לא דריש למעט שמי שלא מתחייב בכל אחת מתחייב בכלום, ולכן נשיא חייב בשבועת ביטוי וטומאת מקדש, אע"פ שאינו חייב על שמיעת קול.

איסורים שחייבים על זדונם כרת ועל שגגתם חטאת, יחיד מביא כשבה ושעירה, נשיא מביא שעיר, משיח ובית דין מביאים פר. ובאיסור ע"ז יחיד נשיא ומשיח מביאים שעירה, ובית דין מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת.

אשמות- כל דבר שיחיד חייב עליו אשם תלוי, ה"ה בנשיא, אבל משיח ובית דין פטורים. וכל דבר שיחיד חייב עליו אשם ודאי, ה"ה בנשיא ומשיח, ובי"ד פטורים.

קרבן עולה ויורד הבא על שבועת העדות או שבועת ביטוי או על טומאת מקדש וקדשיו, יחיד נשיא ומשיח חייבים (ומ"מ משיח אינו חייב על טומאת מקדש וקדשיו, דכתיב "ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל" – מי שחטאתו שוה ליחידים כשחטא בשגגת מעשה בלא העלם דבר, יצא כהן משיח שאין חטאתו שוה ליחידים דכשחטא בשגגת מעשה פטור לגמרי), ולרבי אליעזר הנשיא מביא שעיר, (והיינו בטומאת מקדש וקדשיו, כיון שנאמר בזה כרת כבחטאת קבועה,

ומ"מ אינו מביא אשם תלוי בזה. ט:), ובית דין פטורים מקרבן עולה ויורד. ולר"ש נשיא אינו חייב על שבועת העדות קרבן של דלי דלות, אבל קרבן דלות חייב, ולר"ע נשיא אינו חייב כלל על שבועת העדות.

כהן משיח

המשך דיני קרבנות משיח ונשיא

ט: כהן משיח או נשיא שחטאו ואח"כ **עברו מגדולתם**, המשיח מביא פר והנשיא מביא שעיר. ולר"ש (דלהלן) שמצריך חטא וידיעה אין הנשיא מביא שעיר.

ואם **חטאו אחרי שעברו מגדולתם**, המשיח עדיין מביא פר, דכתיב "והקריב על חטאתו" – מביא חטאתו משעבר, והנשיא דינו כהדיוט דכתיב "אשר נשיא יחטא", ודלא כרבי יוסי (ט) דס"ל דבעינן שיבוא לידי עניות, ובנצטרע לא בא לידי עניות, דאוצרותיו עומדים במקומם.

י. ואם חטאו לפני שנתמנו ונתמנו דינם כהדיוטות, דרבנן אזלי בתר חטא, דכתיב "אם הכהן המשיח יחטא" – פרט לקודמות, וכתיב "אשר נשיא יחטא" – פרט לקודמות. ולר"ש אם נודע להם רק לאחר שנתמנו פטורים דבעינן חטא וידיעה.

נשיא היינו מלך, דכתיב "מכל מצוות ד' אלוקיו" – שאין על גביו אלא ד' אלוקיו.

אשר נשיא יחטא- אין כאן גזירה, אלא אם יחטא, אף דהא דכתיב "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם" זה בשורה לישראל (לרבי יהודה, ולר"ש בא למעט נגעי אונסים), שאני הכא דכתיב "אם".

טומאה מלפני מתן תורה, וטומאה באונס- מי שראה זיבה לפני מתן תורה, אינו טמא לאחר מתן תורה, וכן הדין לענין נגעים דכתיב "כי יהיה", וא"א ללמוד נגעים מזב, דזב אינו מטמא באונס משא"כ נגעים, ואף לר"ש דס"ל שנגעים באונס כגון ע"י נפילה והכאה וכויה או ע"י שד, וכן בנגעי בתים באונס, מטמאים, היינו באונס הבא ע"י אדם, ולא בבא ע"י רוחות (-שד), ולרב פפא בא למעט נגעים הבאים ע"י כשפים.

נשיא שנצטרע נדחה מנשיאותו, דכתיב "וינגע ד' את המלך וישב בבית החפשית", והיינו שכשהיה מלך נקרא עבד, דנשיאות אינה שררה אלא עבדות (כדלהלן), דכתיב "אם היום תהיה עבד לעם הזה".

רבן גמליאל ורבי יהושע הפליגו יחד בספינה, רבן גמליאל הביא פת, ורבי יהושע הביא פת וסולת (-קמח, לפי שהפת מתעפשת ואינה מתקיימת כסולת), וכאשר נגמרה הפת של ר"ג, נתן לו רבי יהושע מהסולת, ואמר לו שיש כוכב אחד שעולה פעם בשבעים שנה ומתעה את הספינות, דזרך הספנים לתת עיניהם בכוכב ולנווט את הספינה לפי אותו כוכב, ואם הכוכב מתהפך זה מתעה את רב החובל, ולכן הביא סולת שמא הכוכב יעלה ויתעה אותם, ותמהו ר"ג כיצד למרות חכמתו הוא נצרך להפליג לסחורה בשביל מזונותיו, וענה לו רבי יהושע שיותר יש לתמוה על שני תלמידיו רבי אלעזר היסמא ורבי יוחנן בן גודגדא שיודעים לשער כמה טיפות יש בים ואין להם פת לאכול ובגד ללבוש, כשעלה ר"ג ליבשה שלח להם להושיבם בראש כדי שיתפרנסו מאותה שררה, ולא באו, חזר ושלח ובאו, ואמר להם כמדומים אתם ששררה אני נותן לכם ולכן לא באתם בתחילה כדי לברוח מן הגדולה, עבדות אני נותן לכם לפי שזה מטיל על האדם עול רבים.

י: אשר נשיא יחטא- אשרי הדור שהנשיא שלו שאין ליבו ככוף מרגיש ומביא קרבן על שגגתו, וכ"ש על זדונו, ואם כך המלך, כל שכן הדיוט שליבו ככוף שהוא מרגיש וחוזר בתשובה. ואמנם דווקא כאן דשני קרא בדיבוריה דלא כתיב "אם" כמו ב"אם כל עדת ישראל ישגו" ו"אם הכהן המשיח" ו"אם נפש", אלא "אשר

נשיא יחטא", אבל בהא דכתיב "ואת אשר חטא מן הקודש ישלם", ובהא דכתיב בירבעם בן נבט "אשר חטא ואשר החטיא" לא דורשים מלשון אשרי.

אשר יש צדיקים, אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים– רב נחמן בר רב חסדא מבאר שאשרי צדיקים שמגיע להם צרות בעוה"ז כמו לרשעים בעוה"ב, ואוי לרשעים שמגיע להם בעוה"ז כמו צדיקים בעוה"ב. ורבא אומר ששייך שצדיקים יהיה להם ב' עולמות, אלא אשרי צדיקים שמגיע אליהם טובות בעוה"ז כמו רשעים בעוה"ז שמקלים טובות כדכתיב ו'משלם לשואיו', (כרב פפא ורב הונא בריה דרבי יהושע שהיו בקיאים במסכתות ולא היו צריכים לעסוק בפרנסה והיה להם פנאי לעסוק תמיד בתורה, כיון שהיתה להם חלקת אדמה), ואוי לרשעים שמגיע להם בעוה"ז צרות כמו לצדיקים, דהצדיקים מקבלים צרות כדי שיהיה להם שכר טוב בעוה"ב, אבל רשעים אין להם טובה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

כי ישרים דרכי ד' צדיקים ילכו בס ופושעים יכשלו בס– לרבי יוחנן קאי על האוכל פסח לשם מצה או לשם אכילה גסה לקינוח סעודה ולא לשם מצוה. ולריש לקיש באכילה גסה אף שאינו מצוה מן המובחר אינו פושע, אלא קאי על מי שנזדמנה לו אשתו ולמי שנזדמנה לו אחותו. והגמ' שואלת שכאן יש ב' דרכים, אלא הכונה ללוט ושתי בנותיו, שהן נתכוונו למצוה, והוא נתכוון לעבירה, ולא היה אנוס, דלפיכך נקוד על "ובקומה" לומר שבשכבה לא ידע אבל בקומה של בכירה ידע, ולא היה לו לשתות למחר, כדאמר רבי יוחנן שכל הפסוק על לוט לשם עבירה נאמר, "וישא לוט" כמו "ותשא אשת אדוניו את עיניה", "את עיניו" כמו "ויאמר שמשון אותה קח לי כי היא ישרה בעיני", "וירא" כמו "וירא אותה שכם בן חמור, "את כל ככר הירדן" כמו "כי בעד אשה זונה עד ככר לחם", "כי כולה משקה" כמו "אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושיקויי".

"אח נפשע מקרית עוז" – לוט שפירש מאברהם שנקרא עוז כדכתיב "אל צור חוצבתם", "ומדיינים כבריה ארמון" – הטיל מדנים בין ישראל לעמון כבריה שנועל והחיצוניים לא יכולים להכניס לפנים, דכתיב "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ד' ".

"לתאוה (של עבירה) יבקש נפרד" – לוט שפירש מאברהם דכתיב "ויפרדו איש מעל אחיו", "ובכל תושיה יתגלה" – שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובתי מדרשות, דתנן עמוני ומאבי אסורים ואיסורם איסור עולם.

תמור זנתה לשם מצוה, כדי להעמיד זרע מן הצדיקים, דכתיב "כי ראתה כי גדל שלה", ויצאו ממנה מלכים ונביאים, ואילו זימרי זנה לשם עבירה ונפלו בגללו כמה רבבות מישראל.

גדולה עבירה לשמה (-לשם מצוה) **כמצוה שלא לשמה**, דכתיב "תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני, מנשים באוהל תבורך" ונשים באהל היינו שרה רבקה רחל ולאה, (ובעל אותה ז' בעילות באותה שעה כדי להתיש כוחו ותוכל להורגו, ולא נהנתה, דטובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים), אבל מצוה שלא לשמה לאו גריעותא היא, וכדלהלן.

לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע (ג' פעמים ז' מזבחות ובכל אחד מהם הקריב פר ואיל), זכה ויצאה ממנו רות שיצא ממנה דוד שריווה להקב"ה בשירות ותשבחות, שהיתה בת בנו של עגלון שהיה בן בנו של בלק.

אין הקב"ה מקפח אפי' שכר שיחה נאה, דבכירה קראה לבנה מואב -משמע מאבי, ואמר הקב"ה שלא לצורם או להתגרות בהם, אבל לצערם מותר, וגם פרסם הכתוב "ותשכב את אביה" וצעירה שקראה לבנה בן עמי בלשון נקיה, שלא רצתה להודיע שמאביה נתעברה, אסור אף לצערם, ולא פרסמה הכתוב דכתיב "ותשכב עמו".

י"א. לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, שבשכר לילה אחד שקדמה בכירה לצעירה, קדמה ד' דורות למלכות בישראל, - עובד ישי דוד ושלמה, וצעירה המתינה עד רחבעם בן שלמה מנעמה העמונית.

נשיא שחטא אינו מביא כשבה או שעירה אלא פר, ונשיא מביא שעיר, ומ"מ בעי קרא "מעם הארץ" למעט משיח, שגם בשגגת מעשה בלא העלם דבר אין דינו כהדיוט, וכן בעי קרא למעט נשיא אע"פ שמביא שעיר על שגגת מעשה, לומר שאם חטא כשהוא הדיוט ונתמנה להיות נשיא ואח"כ נודע לו, אין דינו כהדיוט, והיינו לר"ש דאזיל בתר ידיעה, ולרבנן דאזלי בתר חטא, איירי שאכל חצי זית ונתמנה והשלי עוד חצי זית ואח"כ נודע לו, שאין דינו כהדיוט.

אכל חצי זית ונתמנה ועבר מנשיאותו והשלים, הגמ' מסתפקת אם מצטרפים ב' החצאים, כיון שאכל שניהם כשהוא הדיוט, או שהנשיאות מפסיקה, ואין להוכיח ממה שמי שאכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו שהקרבן נדחה, דמומר אינו בר קרבן.

אכל ספק חלב כשהוא הדיוט והיה סבור שזה שומן ונתמנה ונודע לו על ספקו, לרבנן דאזלי בתר חטאה מביא אשם תלוי, ולר"ש דאזיל בתר ידיעה, הגמ' מסתפקת אם נפטר מקרב הדיוט כיון שנשתנה בקרבן ודאי, או לא כיון שבקרבן על ספק לא נשתנה.

קרבן במומר– מומר אינו בר קרבן שאין מקבלים קרבן ממנו, לת"ק לומדים דין זה מ"מעם הארץ", ולר"ש לומדים מ"אשר לא תעשינה וכו' ", שרק השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו. ואין בזה נ"מ מה הדין שמומר לאכול חלב ובא להביא קרבן על דם, דמומר לחלב אינו מומר לדם, אלא הנ"מ היא באוכל נבילה לתאבון -כשאין לו בשר היתר, ונתחלף לו בשומן ואכלו וסבר שהוא שומן ונודע לו שהוא חלב ובא להביא קרבן, שלת"ק הוי מומר כיון שהוא אוכל במזיד, ולר"ש כיון שאינו אוכל איסור אם יש לו התר אינו מומר דחשיב שב מידיעתו.

מיהו מומר ומיהו צדוקי- האוכל חלב לתאבון הרי הוא מומר, (וכן כלאים דאורייתא -שארוג בבגד חוט צמר וחוט פשתים יחד על פני כולו, אבל בעובר על כלאים דרבנן או שוע (ניפוץ החוטים יחד) או טווי (שנטוו יחד בשתי תכיפות) או נזו (שארוג אפילו חוט אחד של צמר בבגד פשתן או חוט אחד פשתן בבגד צמר), לא הוי מומר, ולרבי יוסי אף בזה הוי מומר, כיון שהאיסור מפורסם), ואם אכל להכעיס י"א שגם בזה הוי מומר, (ואינו צדוקי אלא העובד עבודת כוכבים), וי"א שהוא צדוקי ושחיטתו לעבודת כוכבים, (והא דאיתא בבבויטא שהאוכל פרעוש או יתוש שלכאורה זה ודאי נעשה להכעיס הוי מומר, איירי באוכל כדי לטעום טעמא דאיסורא ולא להכעיס), והאוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים אף בסתמא הוי צדוקי דכיון שאכל דברים שהנפש קצה בהם ודאי להכעיס הוא עושה וסתמו מין הוא, וכן מי ששתה יין נסך הוי צדוקי.

י"א: נשיא שבארץ ישראל אין דינו כנשיא לדין הבאת שעיר. י"א משום שהוא כפוף לראש הגולה שבבבל, אבל מלכי ישראל ומלכי בית דוד אינם כפופים זה לזה, וכל אחד מביא קרבן נשיא לעצמו. וי"א שנשיא שבארץ ישראל אינו מביא משום שאינו שבט (-מקל) אלא מחוקק (-הכם), דאיתא בבבויטא "לא יסור שבט מיהודה" זה ראש גולה שבבבל שרודה את ישראל במקל, "ומחוקק מבין רגליו" אלו בני בניו של הלל שמלמדים תורה לישראל ברבים.

ענייני משיחה בשמן המשחה

עשית שמן המשחה– לרבי יהודה היו שולקים בו את העיקרים (-הבשמים האמורים בפרשה, מר דרוו וכו'). ולרבי יוסי השמן לא היה מספיק אפילו לסוך את העיקרים, אלא היו שורים את העיקרים במים כדי שיתמלאו מים ושוב לא יבלעו הרבה שמן, ואח"כ מציף עליהם את השמן, והיה קולט את

הריח, ומוציא את השמן מהעיקרים לאלתר. וענה לו רבי יהודה שהרי היה נס שהספיקו י"ב לוגין למשכן וכליו ואהרן ובניו בכל ז' ימי המילואים, והרי היורה והעיקרים בולעים והאור שורף ומ"מ זה הספיק לכולם, וכולו קיים לעתיד לבוא דכתיב "שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורתכם".

מי טעון משיחה– כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה, אבל מלך בן מלך א"צ משיחה אא"כ יש ערעור על המלוכה (-שלמה ואדוניה, יואש ועתליה, יהואחז ויהויקים- שהיה יהויקים גדול ממנו בב' שנים אבל לא היה ממלא מקום אבותיו, ונמשך יהואחז בשמן אפרסמון טהור, שהרי כבר נגנז שמן המשחה וכדלהלן), ומלכי ישראל אין מושחים אותם אפי' מלך ראשון (דכתיב "קום משלח כי זה" – זה שהוא ממלכי בית דוד טעון משיחה ואין אחר טעון משיחה, ויהוא בן נמשי לא נמשח בשמן המשחה, דהוי מעילה, אלא בשמן אפרסמון טהור.

שלום הוא **צדקיהו**, ונקרא שלום לפי שהיה שלם במעשיו, וי"א לפי ששלמה מלכות בית דוד בימיו. והיה שמו מתניה, ומלך בבל קראו צדקיהו, שהשביעו ואמר לו שד' יצדיק עליו את הדין אם ימרוד בו.

י"ב. משנגנז הארון נגנזו גם שמן המשחה, וצנצנת המן, ומקלו של אהרן ושקדיו ופרחיו, וארגז ששלחו פלישתים דורון לישראל, ויאשיהו גנזם לפי שראה שכתוב בתורה שיגלו.

צורת המשיחה למלכים היא בצורת נזר בעיגול, ולכהנים כמין כף יווני שמתחיל למשוח באצבעו בין ריסי עיניו, ומשם מושך והולך על הראש עד שמגיע לעורף,

יציקה ומשיחה - י"א שבתחילה היו יוצקים שמן על ראשו ואח"כ היו נותנים שמן בין ריסי עיניו, דס"ל דיציקה עדיפא דכתיב "ויצוק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אותו לקדשו". וי"א שבתחילה היו נותנים שמן בין ריסי עיניו, ואח"כ היו יוצקים שמן על ראשו, דס"ל שמשיחה עדיפא, כדמצינו בכלי שרת, והא דכתיב "ויצוק" וכו' היינו מה טעם ויצוק משום וימשח.

כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן וכו'- שהיו תלויים לאהרן בזקנו כמין ב' טיפי מרגליות, וכשהיה מדבר היו עולות לשורשי הזקן. והיו משה רבינו ואהרן דואגים שמעלו בשמן המשחה משה משע נגע בו כשהלביש את אהרן, ואהרן שמא נפל עליו במקום שאינו ראוי למשיחה, ויצאה בת קול ואמרה שלא מעלו.

אין מושחים את המלכים אלא על יד המעין, כדי שתימשך מלכותם.

דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותם, שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותם.

סימנא מילתא

הרוצה לדעת **אם ישלים שנתו** יתלה נר בל' הימים שבין ר"ה ליוה"כ בבית שאין בו רוח, ואם ידלק כל זמן שיש בו שמן ידע שישלים שנתו.

הרוצה לדעת **אם יצליח בעסק** יגדל תרנגול על שם אותו עסק, ואם הוא ישמין סימן שיצליח.

הרוצה לצאת לדרך ורוצה **לדעת אם יחזור**, יעמוד בבית חשוך ויראה אם הוא רואה בבואה דבבואה, ולאו מילתא היא, שמא חלשה דעתיה ומיתרע מזליה.

יהא אדם **רגיל לאכול בראש השנה** קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי מפני שרדכם לגדול יותר משאר הירקות.

רב משרשיא הורה לבניו שילמדו את המשנה לפני שיעלו ללמוד מורבם, ויתבוננו בפי הרב, וישננו לימודם ליד נהר לסימן שתימשך שמועתם ולא תפסוק מפיהם, וטוב שישבו באשפה של מתא מחסיא שהיו שם ת"ח רואים להוראה, ותרבות יפה, ולא בארמונות פומבדיתא, ועדיף לאכול דג קטן מוסרר מאשר כותח משובח מפני שמטמטם את הלב.

חילוקי דינים בין סוגי הכהנים

משיח שמביא פר כששגג בהוראה, היינו המשוח בשמן המשחה, אבל מרובה בגדים בבית שני שלא היה להם שמן המשחה לא מביא פר העלם דבר לא משלו ולא משל ציבור, אבל מביא כשבה או שעירה כיחיד, וזה ההבדל היחיד ביניהם. ולר"מ אף מרובה בגדים מביא פר.

י"ב: כהן משמש וכהן שעבר - כהן גדול שאירע בו פסול ועבר ומינו אחר תחתיו, לר"מ ראשון חוזר לעבודתו, והשני כל מצוות כהונה עליו, ואין בין כהן משמש (-כהן ראשון שחזר לעבודתו) לכהן שעבר (-זה שמינו תחת הראשון), אלא פר יום הכיפורים ועשירית האיפה שהם באים משל ראשון, ושניהם שווים בעבודת יום הכיפורים -רשאים להקריב את קרבנות יום הכיפורים, ומצווים לישא בתולה ולא אלמנה, ואין נטמאם לקרובים, ולא פורעים ולא פורמים, והרוצח חוזר במיתתם. וזו שיטת ר"מ (או תנא הסובר בזה כר"מ), אבל לרבי יוסי הראשון חוזר לעבודתו, והשני אינו ראוי להיות כהן גדול משום איבה, ולא להיות כהן הדיוט דמעלין בקודש ואין מורידין.

דיני כהן משוח ומרובה בגדים וכהן שעבר ומשוח מלחמה וכהן הדיוט - כה"ג מביא פר כששגג בהוראה או ביוה"כ, ומביא עשירית האיפה, ולא פורע ולא פורם, ואין מיטמא לקרובים, וצריך לישא בתולה ולא אלמנה, והרוצח חוזר במיתתו, ומקריב אונן (אך אינו אוכל ואינו חולק, וההדיוט לא מקריב ולא אוכל), ומקריב חלק בראש, ונוטל חלק בראש אע"פ שאינו מקריב, ומשמש בח' בגדים וההדיוט בארבעה, ועבודת יום הכיפורים כשרה רק בו, ופטור על טומאת מקדש וקדשיו, וכל דינים אלו אין נוהגים בכהן הדיוט, אבל נוהגים בין במשוח בין במרובה בגדים, מלבד פר הבא בשגגת הוראה, וכולם נוהגים במשוח שעבר מלבד פר יוה"כ ועשירית האיפה, וכולם לא נוהגים במשוח מלחמה חוץ ממה שאסור לפרוע ולפרום וליטמא לקרובים ולישא אלמנה, ומוזהר לישא בתולה, (ולר"ע אינו מוזהר על האלמנה ואינו אסור באלמנה, דקרא אתא לרבות כהן שעבר מחמת קרוי זהו כהן גדול מעליא, שהרי חוזר לעבודתו), לרבי יהודה מחזיר את הרוצח ולחכמים אינו מחזיר. ור"ע לומד מ"והוא" שכהן שעבר מחמת מומין שכבר אינו חוזר לעבודתו ג"כ מצווה על הבתולה ואסור באלמנה, וה"ה במשיח שנצטרע.

קריעה בכהנים - כהן גדול קורע בגדיו מלמטה וההדיוט מלמעלה, לרב היינו למעלה ולמטה ממש, ולשמואל הכונה למעלה מהשפה או למטה מהשפה ושניהם בצוואר, וס"ל לשמואל כרבי יהודה לענין שכל קרע שאינו מבדיל את השפה אינו אלא קרע של תפלות, ודלא כהסוברים שבקריעה על שאר המתים אינו חייב להבדיל את השפה, ורק באביו ואמו חייב. ואמנם שמואל אינו סובר בהכל כרבי יהודה, שהרי שיטת רבי יהודה שכהן גדול אינו בפריעה ופרימה כלל.

דיני קדימה

כל התדיר מחבירו קודם לחבירו, דכתיב "עולת התמיד". **כל המקודש** מחבירו קודם לחבירו, דכתיב "וקדשתו" לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון בקריאת התורה, ולברך ראשון בזימון, וליטול מנה יפה ראשון.

י"ג. קדימה בקרבנות

פר משיח קודם לפר העדה בכל מעשיו, דכתיב "ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון", ודין הוא שיקדם המכפר למתכפר דכתיב "וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל".

פר העלם דבר של ציבור קודם לפר של עבודת כוכבים, מפני שחטאת קודמת לעולה דכתיב "והקריב את אשר לחטאת ראשונה", ואפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה.

פר עבודת כוכבים קודם לשעיר עבודת כוכבים אף שהשעיר חטאת והפר עולה, דכתיב בו "חטת" בלא א', ולר"ב משום דכתיב בו "כמשפט".

שעיר עבודת כוכבים קודם לשעיר הנשיא, מפני שקרבן ציבור קודם לקרבן יחיד.

שעיר נשיא קודם לשעיר הדיוט, מפני שמלך קודם להדיוט.

שעירת יחיד קודמת לכבשת יחיד, דשעירה נתרבתה אצל עבודת כוכבים ביחיד. וי"א שכבשת יחיד קודמת לשעירת יחיד, שכן נתרבתה באליה.

עומר קודם לכבש הבא עמו, ושתי הלחם קודמים לכבשים הבאים עמהם, דכל דבר שהוא חובת היום קודם לדבר הבא בשביל הלחם.

קדימה באיש ואשה - איש קודם להחיותו ולהשיב אביתו, ואשה קודמת לכסות ולפדיון, אך אם שניהם עומדים לקלקלה האיש קודם.

קדימה בפדיון - הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו ואמו קודמת לכולם.

סדר הקדימה בסוגי האנשים - חכם, מלך (מפני שחכם שמת אין כיוצא בו, משא"כ מלך שמת הרי כל ישראל ראויים למלכות), כהן גדול, נביא, משוח, מרובה בגדים, משוח שעבר מחמת קרוי, משוח שעבר מחמת מומו, משוח מלחמה, סגן, (והיינו לענין להחיותם, אבל אם צריך לקבור מת מצוה עדיף שיטמא המשוח מלחמה, כדי שאם יארע פסול בכהן גדול יכנס הסגן תחתיו) אמרכל (הממונה על כולם מלשון אמר כל), גזבר (-הממונה על האוצרות שבמקדש), ראש משמר, ראש בית אב, כהן הדיוט, לוי, ישראל, ממזר, נתין (לפי שהוא בא מטיפה פסולה, משא"כ מזמר), גר (לפי שלא גדל עמו בקדושה, מש"כ נתין), עבד משוחרר (שאף שגדל בקדושה וגר לא, מ"מ הרי היה בכלל ארור, וזה הסיבה שמעדיפים לישא גיורת ממשוחררת, וי"א שהטעם משום שהגיורת שמורה והמשוחררת לא). וכל זה בזמן שכולם שוים, אבל ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ, דכתיב "יקרה היא מפנינים" מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים.

כלב מכיר את בעליו, אבל חתול לא מפני שהוא אוכל עכבר, ואם האוכל ממה שעכבר אוכל משכח, כ"ש האוכל עכבר עצמו.

הכל מושלים בעכברים שנרדפים תדיר תדיר מפני שסורם רע, שנושכים אפי' בגדים שאינם מאכל ואין להם מזה הנאה, ואפי' בית יד של מעדר.

י"ג: דברים המשכחים את הלימוד - האוכל ממה שאכל עכבר או חתול, או לב בהמה, והרגיל בזינים, והשותה מים משיורי רחיצה. וי"א אף המניח בגדיו תחת מראשותיו.

דברים המשיבים את הלימוד - פת פחמים וכ"ש פחמים עצמם, ביצה מגולגלת בלי מלח, הרגיל בשמן זית (שזית משכח לימוד של ע' שנה, ושמן זית מחזיר לימוד של ע' שנה) או ביין או בבשמים, והשותה מים משיורי עיסה, וי"א אף הטובל אצבעו במלח ואוכל (י"א אצבע אחת, וי"א שתיים).

דברים הקשים ללימוד - העובר תחת אפסר הגמל, וכ"ש תחת הגמל עצמו, והעובר בין ב' גמלים או בין ב' נשים, והאשה העוברת בין ב' אנשים, והעובר תחת ריח רע (והיינו שמריח ריח רע) של נבילה, והעובר תחת גשר שלא עברו תחתיו מים מ' יום, והאוכל פת שלא נאפתה כל צרכה, והאוכל בשר מכף שבוחשים בה בקדירה, והשותה מאמת מים העוברת בבית הקברות, והמסתכל בפני המת, וי"א אף הקורא כתב שעל גבי הקבר.

כבוד נשיא ות"ח וכו'

בימי רשב"ג נתקן שכשהנשיא נכנס כל העם עומדים, ואין יושבים עד שיאמר להם שבו. וכשאב בית דין נכנס עושים לו שורה אחת מכאן ושורה אחת מכאן עד שישב במקומו. וכשחכם נכנס, אחד עומד ואחד יושב עד שישב במקומו. ורשב"ג עשה כך כדי שיהיה הכר בינו לבין ר"מ שהיה חכם ורבי נתן שהיה אב"ד, וכשראו ר"מ ורבי נתן מה שתיקן, החליטו לומר לו שילמד עוקצין, וכשלא ידע יאמרו לו "מי ימלא גבורות ד' ישמיע כל תהילתו" שמי שאינו יודע כל תהילותיו אינו ראוי ללמד, ויעבירוהו, ויהיה ר"מ אב"ד ורבי נתן נשיא, והלך רבי יעקב בר קרשי ולמד מאחורי רשב"ג עוקצין כדי שלא יתיביש, והבין רשב"ג והלך ולמדה, וכשביקשוהו לימדם עוקצין, ובגלל שרצו לביישו הוציאו מביהמ"ד, והיו שולחים שאלות בכתב, ואם לא היו יודעים בביהמ"ד תשובות היו שולחים תשובות, והכניסום אך לא אמרו דברים משמם, אלא ר"מ נקרא אחרים ורבי נתן יש אומרים, והראו להם בחלום שיפייסו את רשב"ג, והלך רבי נתן לפייסו, ור"מ אמר שדברי חלומות לא מעלים ולא מורידים. ולאחר מיתתם אמר ריה"ג דבר בשמם, דכיון שלא הצליחו א"צ לזכור מה שעשו, ואף שהיה רבי עניו לא אמר אמר ר"מ אלא אמרו בשם ר"מ.

בני חכמים ותלמידי חכמים, בזמן שרבים צריכים להם מפסיעין על ראשי העם, ואם יצאו לצורך מותרים לחזור, והיינו כשיצאו לקטנים שזה אונס, אבל אם יצאו לגדולים לא, לפי שהיו צריכים לבדוק עצמם קודם וזה פשיעה, וכדאמר רב יהודה לעולם ילמד אדם עצמו להשכים ולהעריב, כדי שלא יתרחק, דהיוצא ליפנות ביום צריך להתרחק מן הדרך כדי שלא יראו אותו, והאידינא דחלשא עלמא, אפילו לגדולים נמי.

בני ת"ח שאביהם פרנס על הצבור, אם יש להם דעת לשמוע נכנסים ויושבים לפני אביהם, ואחוריהם כלפי העם, ואם אין להם דעת לשמוע נכנסים ויושבים לפני אביהם ופניהם כלפי העם. ולרבי אלעזר בר צדוק אף בבית המשתה מושיבים אותם ליד אביהם, בחיי אביהם ובפניו.

י"ד. נחלקו רשב"ג ורבנן אם סיני (-מי שהמשניות והברייתות סדורות לו כנתינתם מהר סיני) עדיף או עוקר הרים (הריף ומפולפל בתורה) עדיף, רב יוסף היה סיני ורבה עוקר הרים, ושלחו לארץ ישראל לשאול את מי למנות לראש הישיבה, ושלחו להם שסיני עדיף, ומ"מ לא קיבל רב יוסף להיות נשיא, ומלך רבה כ"ב שנה, ובאותם שנים רב יוסף לא קרא לביתו אפילו לאומן כדי שלא לנהוג שררה בעצמו, וי"מ שלא היה לו פנאי להקיז באתם שנים אלא היה עוסק בתורה כל שעה לפני רבה.

אביי ורבה ורבי זירא ורבה בר מתנה סיכמו שמי שיאמר דבר ולא יפרכוהו יהיה ראש, ואביי נתמנה לראש.

הגמ' מסתפקת מי עדיף חריף ומקשה (רבי זירא) או מתן ומסיק (רב מתנה). תיקו.

מסכת זבחים

מסכת זבחים היא המסכת הפותחת את סדר קדשים, ועוסקת בענייני קרבנות שהם בעלי חיים (בשונה ממסכת מנחות העוסקת בקרבנות הבאים מן הצומח - מנחות ונסכים).

בכל קרבן צריך לברר הרבה פרטי דינים: מתי אדם חייב להביא קרבן זה, מאיזה בעל חי הוא בא: זכר או נקיבה, ובאיזה גיל צריך הבעל חי להיות, מתי ואיך חלה הקדושה על הקרבן, מהי דרגת קדושתו, והאם קדושתו יכולה להתחלל, איזה עבודות נצרכות בו, מי כשר לעשיית כל עבודה, היכן וכיצד נעשית כל עבודה, ובאיזה זמן, איזה מחשבה צריך לחשוב ומתי, ואיזה מחשבה פוסלת את הקרבן, באיזה חומר פסול, ובאיזה עבודות מחשבה פוסלת, היכן מזוים את הדם ומה עושים עם שיירי הדם, אלו מפרטי הקרבן מעכבים (וזה דין מיוחד בקדשים שלא כל דבר שנעשה בהם מעכב), מה מוקטר ע"ג המזבח מה נאכל ע"י הכהנים ומה ע"י הבעלים, כמה זמן מותר לאכול את החלקים הנאכלים לפני שהם נהפכים לנותר, היכן מותר לאכול את החלקים הנאכלים, חובת הטהרה של העובד והקרבן, ועוד פרטי דינים.

כיון שבעונותינו אין לנו לא בית המקדש ולא קרבנות, ומציאות זו רחוקה מהווי החיים שלנו (בשונה משאר הסדרים שדינים במציאות החיים הקיימת היום), ובלא ציור מוחשי הרי שהלימוד הוא רק הבנה שכלית, וקשה להתחבר ולהבין ולזכור היטב דברים שאין לנו בהם ציור מוחשי, מומלץ לכל אחד ואחד ללמוד ולצייר בדמיונו את בית המקדש לחלקיו, ואת הקרבת הקרבנות לפרטיהם וסיבת הבאתם, בכדי להתחבר יותר לדברים.

עיקרי דיני הקרבנות

יש **חמשה מיני בעלי חיים הכשרים לקרבן**, בקר, כבשים, עיזים, תורים, בני יונה. כמו כן מקריבים חייטים שעורים שמן ולבונה למנחות, מנסכים יין, ובסוכות מנסכים גם מים, וכן מקטיירים קטורת עם אחת עשר סמנים.

ישנם **ארבעה סוגי קרבנות עיקריים** בבעלי חיים: עולה, חטאת, אשם, שלמים (מלבד סתם שלמים יש עוד מינים שהם ממיני השלמים, והם תודה, בכור, מעשר בהמה, ופסח). ומהצומח מביאים מנחות נסכים וקטורת.

קדושת הקרבנות מתחלקת בין קדשי קדשים, שזה עולה חטאת אשם מנחה ונסכים, ושלמים הם קדשים קלים.

יש קרבנות ציבור כגון תמידים ומוספים וקרבנות המועדים, וקרבנות יחיד כחטאת אשם ורוב סוגי השלמים.

חטאת אשם ושלמי תודה בכור מעשר ופסח וכדומה, וקרבנות ציבור, הם קרבנות חובה, ויש גם קרבנות נדבה שהאדם מתנדב מרצונו, וזבה שיין להתחייב בלשון נדר והיינו 'הרי עלי', או נדבה והיינו 'הרי זה'.

גוף הקרבן יש בו שלשה חלקים, בזמן השחיטה מקבלים את הדם ומוליכים אותו וזורקים אותו ע"ג המזבח, וזה עיקר הכפרה של הקרבן, גוף הקרבן מתחלק לאימורים (חלק מגוף הקרבן המוקטר ע"ג המזבח, והיינו חלק מהחלבים, שתי הכליות, יותרת הכבד, ובכבשים גם האליה), ולבשר (שברוב הקרבנות הוא נאכל ע"י הכהנים או ע"י הבעלים, ובעולה הכל מוקטר ע"ג המזבח). עור הקרבן ניתן לכהנים.

סדר עבודת הקרבנות (בזבחי בקר וצאן) היא: סמיכה ע"י הבעלים (בקרבנות יחיד, ולפעמים צריך גם וידוי), שחיטה (קדשי קדשים בצפון העזרה וקדשים קלים בכל מקום בעזרה, והיא כשרה בזר, משא"כ העבודות מקבלה ואיך שכשרות רק בכהן), קבלת הדם, הולכתו למזבח, זריקתו (או שפיכתו) ע"ג המזבח, הקטרת האימורים, אכילת הבשר.

את ה**עופות** מולקים במקום לשחוט, ואין בהם קבלת הדם אלא מזוים וממצים את הדם על קיר המזבח.

בקדשים יש הרבה דינים שאינם מעכבים את הכפרה בדיעבד, כמו ההקטרה ואכילת הבשר.

הקרבת ה**מנחות** דומה בחלקה להקרבת בעלי חיים, אלא שעושים קמיצה במקום שחיטה, ונתנית הקומץ בכלי היא במקום קבלת הדם, ואח"כ יש הולכה והקטרה. ולפני הקמיצה צריך לקדש את המנחה בכלי שרת (בתוספת להקדשת המנחה בפה), לתת לתוכה שמן (ברוב המנחות), ולהגיש את המנחה לקרן מערבית דרומית של המזבח.

דברים הפוסלים את הקרבנות

פסולי העובד- עבודות הכשרות רק בכהן ונעשו ע"י זה, או עבודות שנעשו ע"י כהן בעל מום או ערל או טמא או אונן או שתוי יין, או שלא קידש ידיו ורגליו או שלא לבש בגדי כהונה, בכל אלו העבודה פסולה. כמו כן עבודות שנעשו בישיבה ולא בעמידה, או בשמאל (בעבודות הצריכות ימין) או בלילה (ברוב העבודות שזמנם דווקא ביום), או במקום אחר מהמקום המיועד לאותו קרבן, העבודה פסולה.

בעלי חיים הפסולים לקרבן- בעלת מום, רובע ונרבע, מוקצה (לעבודה זרה), נעבד (לעבודה זרה), אתנן זונה (-בהמה שניתנה לזונה עבור בעילת זנות), מחיר כלב (בהמה שנקנתה בתורת חלפים לכלב), כלאים, נדמה (עז שילדה מין כבש או רחל שילדה כמין עז), יוצא דופן, בהמה שהרגה אדם, טריפה, וגזולה, ועוד. כמו כן אין בהמה כשרה לקרבן אלא מהיום השמיני ללידתה, ויש קרבנות שצריך עבורם קרבן בגיל מסוים.

פסולי מחשבה- ישנם מחשבות שאם חישוב אותם הכהן בשעת אחת מעבודות הקרבן (שחיטה קבלה הולכה זריקה), וחלקים גדולים במסכת זבחים עוסקים בדינים אלו. יש מחשבת שלא לשמו, שנקראת גם שינוי קודש, והיינו שחשב לשם קרבן אחר. ובתחילת המסכת יבואר שבכל הקרבנות מחשבה זו גורמת שהקרבן לא עלה לבעלים לשם חובה, ויש קרבנות שמחשבה זו פוסלתם לגמרי. עוד יש מחשבת שלא לשם הבעלים, שנקראת גם שינוי בעלים, ודינו כקרבן שלא לשמו. מחשבת חוץ לזמנו (שחשבו לאוכלו או לזרוק את דמו או להקטיר את אימוריו לאחר הזמן הקבוע להם) נחשבת פיגול, הקרבן נפסל, והאוכלו חייב כרת. מחשבת חוץ למקומו (שחשבו לאוכלו או לזרוק את דמו או להקטירו חוץ למקום המותר באכילה או בהקטרה), הרי הוא פסול, אבל אין בו כרת. מחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו פוסלת גם אם לבסוף לא יצאה המחשבה לפועל.

פסולים בחלק מהקרבן- באופנים הנ"ל כל הקרבן נפסל, אולם באופנים דלהלן יתכן שהקרבן כשר והבעלים התכפרו בו, אולם חלק ממנו נפסל. והיינו פסול יוצא (אם הדם או האימורים או הבשר יצאו מהמקום שהקבוע להם, הם נפסלו (הדם מזריקה האימורים מהקטרה והבשר מאכילה) אפילו אם חזרו אח"כ למקומם), טמא, ולינה (אם נותרו אחר הזמן הקבוע להם). פסולים אלו לא פוסלים את שאר הקרבן שלא אירע בהם פסול זה, ואם נשאר דם זרוק והבעלים מתכפר.

כל הזבחים

דין קרבנות שנעשו בהם עבודות שלא לשמה

אחד מדיני הקרבת הקרבנות הוא שצריך להקריבם לשמה, והיינו לשם זבח (-קרבן זה), לשם זובח (-עבור הבעלים), לשם ד', לשם אישים (-להקטרה ע"ג האש), לשם ריח (-שלא יצלה את האימורים לפני ההקטרה שאז לא יצא מהם ריח), לשם ניחוח (- לנחת רוח לד' שאמרו ונעשה רצונו).

ולהלן יבואר מה הדין אם הקריב שלא לשמה (ב'שינוי קודש', והיינו לשם קרבן אחר, או ב'שינוי בעלים' והיינו בשביל אדם אחר) האם הקרבן נפסל, וממלן שצריך לזבוח לשמה, ומה הדין כשהקריב בסתמא, או לשם חולין.

ב. דין קרבן שנזבח שלא לשמו- רוב הקרבנות כשרים

לזרוק דמם ולהקטיר אימוריהם ולאכול את החלקים הנאכלים אף אם נזבחו (-נשחטו) **שלא לשמן** כגון עולה לשם שלמים, והקרבן נשאר בקדושתו ואסור לשנות בו בשאר העבודות, (וכדאמר רבא שעולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק את דמה שלא לשמה, ודין זה הוא סברא, שאין לשנות יותר בגלל ששינה בעבודה אחת, וכן ילפינן זאת מקרא, דכתיב ”מוצא שפתין תשמור ועשית כאשר **נִדְרַת** לַד’ אֱלוֹקֶיךָ **נִדְבָה**” - אם חישבת בעבודותיה לשמה כמו שנדרת יחא נדר ויעלה לנדרו, ואם שינית יחא נדבה אחרת ולא לשם זו שנדרת, ואסור לשנות בנדבה דכתיב ”לא יחשב”), אמנם הבעלים אינו יוצא יד' חובת הקרבת הקרבן וצריך להביא קרבן אחר לחובתו או לנדרו, וישחטנו לשמו. **אמנם פסח בזמנו** (-מחצות של ערב פסח עד הערב, אבל בשאר הזמנים הוא שלמים וכל דינו כשלמים, ושלמים הרי כשרים כשנזבחו שלא לשמן), או חטאת בכל זמן, שנזבחו שלא לשמן, פסולים.

לרבי אליעזר אף האשם בכל זמן פסול אם נזבח שלא לשמו, שהרי גם אשם בא על חטא כמו חטאת.

דברי יוסי בן חוני ושמעון אחי עזריה יבוארו לקמן י"א, ובדף י"ב תובא שיטתו של שמעון בן עזאי.

ב: מה צריך לחשוב בשעת הקרבה- לשם ששה דברים הזבח נזבח: לשם זבח לשם מה שהוקדש, ולשם זובח שיתכפר בו בעליו ולא אחר, לשם השם הקב"ה, לשם אישים להקטירם, ולא לעשותם צלי ע"ג המזבח, לשם ריח שיהיה ריח, לאפוקי אברים שצלאן וחזר והעלן שכבר אין בהם ריח, לשם ניחוח נחת רוח לקב"ה שאמרו ונעשה רצונו, וחטאת ואשם צריכים להקריבם גם לשם חטא. ואמרו רבי יוסי שאף מי שלא חשב לשם אחת מכל אלו

כשר, שכן תנאי ב"ד הוא שלא יאמר שהוא שוחט לשמו, כדי שלא יבוא לשחוט שלא לשמו.

קרבן שנשחט בסתמא כשר, דסתמא לשמן הם עומדים כל זמן שלא עקר שמם מהם, וכנ"ל שיש תנאי ב"ד שלא לזבוח לשם אחת מכל אלו, ובהכרח שהקרבן כשר בכהאי גוונא.

אבל **גט שנכתב בסתמא** -שכתבו הסופר שיהא מזומן לו אם יבואו אנשים שזה שמם וירצו גט, ולא נכתב לשם האשה המתגרשת פסול, דסתם אשה לאו לגירושין קיימא, וכדמצינו שלשמואל הכותב טופסי גיטין כדי שיהיו מזומנים לו צריך להניח תיבות הרי את מותרת לכל אדם שזה עיקר גופו של גט, ואע"פ שנכתב לשם כריתות כשיזמנו לו לא מהני, (וכן צריך לשייר מקום האיש והאשה והעדים והזמן, וכ"ש דהיכא שנכתב הגט לשם אשה אחרת ואפי" לשם עובדת כוכבים, או שנכתב כדי להתלמד ולא לשם גירושין שהוא פסול מלגרש בו, וכן היכא שנכתב לשם אחת משתי נשותיו פסול, דאין ברירה וממילא זה גרוע מסתמא, דשמא בשעה שנכתב לא היתה כוונתו לאשה זו, ונכתב הגט לשם האשה השנייה.

אין ראיה שסתם זבחים לשמן מהא דתניא שלשמן ושלא לשמן והיינו לשם פסח ולשם שלמים פסול, משמע לשם פסח וסתמא והיינו שסוף השחיטה היתה בסתמא כשר, דדילמא כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה. וכן מדתנאי ששלא לשמן ולשמן והיינו לשם שלמים ולשם פסח פסול, הא סתמא ולשם פסח כשר, דדילמא שאני התם שסופו מוכיח על תחילתו, או דתני הא אגב לשמן ושלא לשמן.

ג. מתי רק דבר מאותו המין פוסל ולא דבר אחר-

איזה מחשבה פוסלת בחטאת- רב אמר שחטאת ששחטה לשם חולין כשרה, דדבר שאינו מינה אינו פוסלה, דאין שמו נתפס על הזבח לעקור שמו ממנו, (ומ"מ גט לשם עובדת כוכבים פסול אע"פ שאינה בת גירושין, דאפילו בלי מחשבת עובדת כוכבים הגט פסול כשנכתב בסתמא, אבל בקדשים סתמא כשר), אבל אם שחטה לשם עולה פסולה, דדבר שהוא מינה פוסלה.

איזה כלי מציל מטומאת תוך כלי אחר- כתיב ”וכל כלי חרש אשר יפול מזהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא”, ודורשים ”תוכו” ולא תוך תוכו, שאם כלי מונח בתנור ופי הכלי בתנור, ויש בכלי אוכלין ומשקין, ויש בתנור שרץ, מה שבתוך הכלי נטמא, אבל אם פי הכלי למעלה מן התנור, חשיב תוך תוכו והאוכלין והמשקין טהורים, ולא רק כלי חרס שאינו מיטמא מגבו מציל בתוך תוכו, אלא אפי" כלי שטף שמקבל טומאה מגובו, טהור ומציל את מה שבתוכו, דאוכלין מיטמאים מאויר כלי חרס, ולא כלים.

הגמ' שואלת דאי נימא שדבר שאינו מינו אינו פוסל, א"כ למה כלי שטף שאינו מינו של כלי חרס מציל. והגמ' מתרצת דשאני כלי שטף שלגבי כלי חרס הוא נחשב מינו, כיון שהוא כלי, וחולין לגבי קדשים נחשבים מין אחר מפני שהם דומיים למחיצה מנסרים או מיריעות שעשאה עד למעלה מפי התנור, שגם אוכלים שבצד השני של המחיצה טמאים, וכן כוורת התלויה בתנור, שהיא פחותה וממילא אינה כלי להציל את האוכלין שבתוכה, אלא היא כמחיצה בעלמא, ואפילו סתמו את הנקב בקש לא הוי כלי להציל האוכלים שבתוכה, אפילו פי למעלה מן התנור, שאם יש שרץ בתורה התנור טמא, ואם יש שרץ בתנור, לת"ק אוכלים שבתוכה טמאים, דאין זה חוצץ בין השרץ לאוכלין, אבל כלי שטף בתוך כלי חרס זה אותו מין. ושיטת ר"א שהאוכלין טהורים, שהרי מחיצה מבדילה אפילו בטומאת מות החמורה והכלים שמעבר למחיצה טהורים, דכתיב ”כל אשר באהל יטמא” וכלים אלו אינם באותו אהל, ולרבנן שאני מות שכן דרך בני אדם שהם חולקין באהלים ע"י מחיצה, ולכן זה נחשב אהל אחר, משא"כ כלי חרס שאין חולקים באהלים -אין דרך לחלקו ע"י מחיצות.

ג: הגמ' שואלת הניחא לרבנן דס"ל שמחיצה לא מצילה, איתא לרב דאמרו שמין אחר אינו פוסל, איך יבאר רבי אליעזר את החילוק בין חולין לקדשים, דאף אי נימא שכל טעמו של

ר"א הוא הק"ן, הכא נמי נימא ק"ו שאם קדשים מחללים קדשים ודאי חולין מחללים קדשים.

ולכן הגמ' מבארת שמה שחולין לא מחללים קדשים נלמד מ"ולא יחללו את קדשי בני ישראל, את אשר יקדישו לד' ", ואתא קרא ואפקיה מוק"ו, וזה גזירת הכתוב, אבל בטומאה א"א ללמוד זאת מ"תוכו", מפני שזה נצרך ללמד שאוכלים שגיבלם וחיפם בטיט סביב, ואין השרץ יכול לגיעו בהם, והכניסים לאויר תנור, שנטמאים מדין "תוכו" (דלא תוך תוכו הוא) אע"פ שאין נטמאים בנגיעה, ולרבנן א"צ פסוק מיוחד לטמאם דמסברא אף שלא שייך בהם נגיעה נטמאים מדין תוכו.

מתי מחשבת שלא לשמה פוסלת בחטאת - רב אומר שחטאת ששחטה לשם חטא אחר כשרה, אבל אם שחטה לשם עולה פסולה, דכתיב "ושחט אותה לחטאת" - שישחטנה לשם חטאת, אבל אם שחטה לשם חטאת של אדם אחר המחויב חטאת פסולה, אבל אם אותו אדם מחויב עולה כשרה, דכתיב "וכפר עליו" ולא על חבירו, וחבירו דומיא דידיה שהוא מחויב חטאת כמותו, אבל אם אינו מחויב חטאת כשרה. ואף שכלי שטף מציל אע"פ שאינו מומין הכלי, שאני התם דיש ד' דרשות (תוך, תוכו, תוך, תוכו), חד לגופיה שטמא אוכלין מאוירו, וחד לגזירה שוה ששרץ מטמא את הכלי אע"פ ששלא נגע בו, וחד לאפוקי תוכו של כלי אחר שכלי שטף אינו מיטמא מאוירו ללא נגיעה, וחד שבתוך תוכו אינו טמא ואפי' בכלי שטף.

מגן דבעינן ד' עבודות לשמה

ד. מגן דבעינן ד' העבודות לשם אותו הקרבן
לכתחילה- שחיטה לומדים מדכתיב "זבח השלמים", (ובמקום אחר כתיב "דם השלמים" ולא כתיב זבח). קבלה לומדים מדכתיב "המקריב את דם השלמים". זריקה לומדים מדכתיב "הזורק את דם השלמים". והולכה לומדים מדכתיב "והקריב את הכל המזבחה" (והכונה והולכה, ומצינו ש"והקריבו" זה קבלת הדם, וכתבה התורה קבלה באותו לשון של הולכה כדי לומר שדין הולכה כקבלה).

א"א ללמוד שאר עבודות מזביחה, דזביחה חמורה שפוסלת בפסח אם זבח שלא לשם אוכליו כגון לחולה וזקן שאינם יכולים לאכול כזית, דהפסח פסול אפילו אם הם בעליו, דכתיב "איש לפי אכלו" ואכילה בכזית, ושאר עבודות שלא לשם אוכליו אינם פוסלות, דכתיב "תכוסו" שזה לשון אכילה. וא"א ללמוד שחיטה מקבלה, שכן קבלה פסולה בזר ובאשה. וא"א ללמוד שחיטה וקבלה מזריקה, שכן זריקה זר חייב עליה מיתה אבל שחיטה כשרה בזר, וקבלה והולכה אע"פ שפסולים בזר אין חייב עליהם מיתה, (ואין חיוב מיתה אלא על ד' עבודות שהם זריקה והקטרה וניסוך המים והיין, דגבי "והזר הקרב יומת" כתיב "ועבדתם עבודת מתנה" לאפוקי עבודה שיש אחריה עוד עבודה). וא"א ללמוד הולכה משחיטה קבלה זריקה בממה הצד, מפני שהולכה אפשר לבטלה שאם רצה שוחט בצד המזבח וזורק.

מגן דבעינן ד' עבודות לשם אותו הבעלים-

כתיב "ובשר זבח תודת שלמיו" וזבח מיותר ללמד דבעינן זביחה לשם תודה, ואם אינו ענין ל'שינוי קודש' שכבר נלמד לעיל, תנהו ענין ל'שינוי בעלים'. (ומי'תודת שלמיו" לומדים שתודה ששחטה לשם שלמים כשרה ועלו לשם חובה, אבל שלמים ששחטם לשם תודה פסולים והיינו שלא עלו לשם חובה, דתודה קרויה שלמים דכתיב "תודת שלמיו", ואין שלמים קרויים תודה. וכן לומדים מפסוק זה שחטאת ואשם נאכלים ליום ולילה).

וא"א ללמוד שזה פוסל בכל העבודות משחיטה, דמה לשחיטה שאם שחט שלא לשם אוכלין בפסח פסל. וא"א ללמוד ממה שבזביחה שלא לשם אותו הקרבן אין חילוק בין שחיטה לשאר עבודות, דהתם הוי פסול בגוף הקרבן (ופירכא זו יש לדחות דמ"מ רואים שמוחשבה בעלמא פוסלת, דכיון דאחשבה פסלה), ופוסל בכל ד' עבודות אפילו אם את שאר העבודות עשה לשמו, אבל שינוי בעלים פוסל רק בזריקה שהיא זמן הכפרה, ורק בשחטו ע"מ לזרוק לשם בעלים אחר השחיטה פוסלת, וישנו לאחר מיתה אם הפריש קרבנו ומת והיושר מקריבו

לא שייך בו שינוי בעלים כיון שהם מתו, (ופירכא זו יש לדחות לרב פנחס בריה דרב מרי הסובר שיש שינוי בעלים לאחר מיתה), וישנו בציבור כביחיד אבל שינוי בעלים לא שייך בציבור כיון שכולם בעלים.

ד: אלא לומדים זריקה מ"ונרצה לן לכפר עליו"
ולכפר עליו היינו זריקה, לו לכפר ולא על חבירו לכפר, ומי"עליו" לומדים שאת שעליו כגון נדר שאמר 'הרי עלי', חייב באחריותו (שהחויב הוא על הבעלים), ואת שאינו עליו כגון שאמר 'הרי זו' אינו חייב באחריותו.

וקבלה א"א ללמוד משחיטה וזריקה, שכן הם עבודות שחייבים עליהם בחוץ, דכתיב "אשר ישחט מחוץ למתנה", דם שפך" לרבות הזורק, אבל קבלה והולכה אין חייבים עליהם בחוץ, אלא לומדים מ"וזאת האיל יעשה זבח שלמים" - שתהא עשייתו לשם שלמים, ואם אינו ענין לשינוי קודש, תנהו ענין לשינוי בעלים. ומה שלא אומרים ש"יעשה" זה כלל -סיהיו כל עשיותיו לשם שלמים, ו"זבח" זה פרט שדווקא שחיטה בעינן לשמה, ואין בכלל אלא מה שבפרט, והיינו רק זביחה, י"ל דכיון דלא כתיב "יעשה שלמים זבח" דמשמע שכל עשיותיו יהיו לשם שלמים, הוי כלל שאינו מלא שלא סיים הכתוב את דבריו, שאין דנים אותו בכלל ופרט.

לרבינא אף בזה דנים כלל ופרט, אמנם לד' הוי כלל נוסף, וכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. ואף שהכלל הראשון כולל רק עשיות (-עבודות המיוחדות, שחיטה זריקה קבלה והולכה), והשני כולל שפיכת שיריים ליסוד לאחר שנתן ד' מתנות ואין זה מעכב בכפרה, והקטרת אימורים, מ"מ תנא דבי רבי ישמעאל דורש כלל ופרט וכלל אף בכהאי גוונא.

ואין לומר שאין ללמוד קבלה והולכה כיון שהפרט הוא דבר שחייבים עליו בחוץ כמו שחיטה וזריקה, משא"כ קבלה והולכה, אי נמי הפרט הוא דבר הטעון צפון וישנו בחטאות הפנימיות כמו שחיטה קבלה, משא"כ זריקה. די"ל שיש לומר בב' אופנים שקולים הם ויבואו שניהם דהי מינייהו מפקת, והולכה בכלל קבלה, אי נמי כל אחד יעמוד במקומו, אי נמי זריקה לומדים מ"ונרצה לו לכפר עליו" וכן"ל וכלל ופרט לאתויי קבלה, דלזריקה לא איצטרך.

ואף שהפסוק איירי באיל נזיר, שיש עימו עוד דמים אחרים שבאים עימו חטאת ועולה, לומדים שאר שלמים מדכתיב "שלמים" ולא שלמיו, ואין לומר שא"א ללמוד שאר זבחים משלמים דמה לשלמים שכן טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, ושאר זבחים יש שאין טעונים סמיכה ולא נסכים, כגון כבזר ומעשר ופסת, ויש שאין טעונים נסכים, כגון חטאת ואשם, וכולן אין טעונים חזה ושוק, שהרי הוקשו שאר הקרבנות לשלמים בפסוק "זאת התורה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים", לומר שבכל הזבחים בעינן לשם הקרבן ולשם הבעלים.

מגן זזבחים שזנבחו שלא לשמן כשרים

לעיל נתבאר שצריך להקריב את הקרבנות לשם אותו קרבן ולשם בעלים, ומגן, ולהלן יבואר מגן שברוב הקרבנות ממשיכים בהקרבת הקרבן אע"פ שזנבח שלא לשמה, ואינו עולה לבעלים לשם חובה.

הגמרא שואלת מדוע זבחים שזנבחו שלא לשמן אינם נפסלים, שהרי לא נעשו כהלכתן, ואין זריקתם מתירה את בשרם באכילה.

הגמרא מתרצת שלומדים דין זה מדכתיב "מוצא שפתין תשמור ועשית כאשר נדרת לד' אלוקין נדה", - אם חשבת כמו שנדרת הוי נדר, ואם לאו הוי נדה - שאינו עולה לחובתו אבל הקרבן כשר. ואיצטרף למיכתב "וזאת התורה" כדי ללמדנו שמדובר במחשבת שלא לשמה.

ה. ריש לקיש שואל שאם זבחים שזנבחו שלא לשמן כשרים, למה לא ירצו, ואם אינם מרצים למה הם באים, ועדיין לא ידע שלומדים כנ"ל מ"מוצא שפתין" וכו'. ואף שבעולה מצוינו שהיא באה לאחר מיתה אע"פ שאינה מרצה, כדתנן האשה יולדת שהביאה חטאתה ומתה, מביאים היורשים את עולתה, אבל בהביאה עולתה אינם מביאים את חטאתה,

וא"כ אף שלמים ושאר קרבנות (חוץ מחטאת ואשם) שהם באים לאחר מיתה, כשרים אע"פ שאינם מרצים, כמו בעולה, מ"מ הרי אשם אינו בא לאחר מיתה והוא כשר שלא לשמו. ואף ששיטת רבי אליעזר שאשם שנשחט שלא לשמו פסול, עדיין קשה על רבנן שמכשירים באשם.

(ומה שאשם אם מתו בעליו ירעה עד שיסתאב וימכר ויביאו בדמיו עולה לקיץ המזבח, לא חשיב שהוא קרב לאחר מיתה, שהרי גם בחטאת הדין כך היכא שהפריש שתי חטאות לאחריות, שהוא מתכפר באחת מהן והשניה תרעה, שבאופן זה היא קריבה לאחר מיתת הבעלים כיון שנתכפר בראשונה בחייו ואין זו חטאת שמתו בעליה, ומ"מ נתמעטה שהיא פסולה שלא לשמה דכתיב "חטאת הוא", אבל אשם הא דכתיב ביה "הקטירו המזבח אשה לד' אשם הוא", מיירי לאחר הקטרת אימורים, ואין לומר שהקטרת אשם לשמו תעכב, שהרי הדין שהאשם כשר אף בלא הקרבת אימורים, דאין כפרה אלא בדם, אלא לומדים מ"הוא" של אשם שאם האשם מתו בעליו או שנתכפרו באחר ונקבע דינו שירעה -שאמרו לו ב"ד שירעה, שעקרו ממנו שם אשם וסתמו עולה, ושחטו אותו בסתמא, כשר לעולה, הואיל וסופו לקיץ המזבח שהוא עולה, אבל אם לא קבעו דינו לרעה שאין סתמו לעולה פסול, דכתיב "אשם הוא" בהוייתו יאה. והא דכתיב באשם "קדש קדשים הוא קודם שחיטה, לא ילפינן מיניה, דלא משמע לשמו אלא כשכתוב הוא בסמוך לשם הקרבן, וכשזו כתוב לענין אחת מעבודות הדם. ה:).

ריש לקיש מתרץ את קושייתו שלומדים מ"מוצא שפתין" וכו', וכן"ל.

והקשו רבי זירא ורבי יצחק בר אבא שא"א ללמוד מהפסוק אלא זבחים שבאים בנדר או בנדבה, אבל באשם נימא שאם נזבח שלא לשמה לא יקריבוהו כלל.

אביי מתרץ שריש לקיש לומד מדכתיב "ושחט אותה לחטאת" שדווקא חטאת פסולה שלא לשמה משא"כ שאר זבחים, ומ"מוצא שפתין" וכו' לומדים שאף שהם כשרים אינם מרצים.

ואין לומר שאשם שזנבח שלא לשמו יהיה כשר וגם ירצה על הבעלים כיון שלומדים שהוא קרב מ"אותה", שהרי אינו בא בנדר ונדבה. מפני שלומדים צד השוה מעולה ושלמים ותודה שאינם מרצים. (מעולה לבד א"א ללמוד שכן היא כליל, ומשלמים לבד א"א ללמוד שכן טעונים נסכים ותנופת חזה ושוק, ולא גרס סמיכה, דאשם נמי טעון סמיכה), ומעולה ושלמים יחד א"א ללמוד שכן ישנן בציבור -שלמים בכבשי עצרת), ומתודה א"א ללמוד שכן טעונה לחם).

ה: הגמ' שואלת שא"א ללמוד משלשתם שכן הם באים בנדר ובנדבה. ולכן רבא אומר שלומדים אשם משלמים בהקש "זאת התורה" וכו' ואין משיבין על ההיקש. ולא מקישים לחטאת שהיא פסולה, מפני שהתורה מיעטה מ"אותה" את שאר הזבחים.

רב נחמן ורב ששת שאלו על דברי רבי אלעזר שקרבנות הבאים ע"י היורשים כשרים ואין מרצים, דנימא שהם מרצים על היורשים. ואמר רב אדא בר מתנה שבעולת יולדת לא שייך רצוי על הבנים שלא ילדו. ואמר רב אסי שכמו שהיולדת עצמה מתכפרת גם על מצוות עשה אחרות, שהעולה מכפרת על עשה ולא תעשה שניתק לעשה, דכתיב "ונרצה לו", וליכא למימר דמיירי בדברים שחייבים עליהם מיתת ב"ד או מיתה בידי שמים או כרת או מלקות, שהרי עונשם אמור, ה"ה יורשיה מתכפרים כשהיא מתה.

מבואר מדברי רב אסי ששואל שהקרבן יכפר על היורשים, שהיורשים קונים את הקרבן. הגמ' שואלת שמצינו בזה סתיירה, דמצינו שמי שהניח מנחה לפני שני בניו ומת המנחה קריבה, ומבואר שהיורשים לא קנאוה, דאם קנאוה הם שותפים ואין מנחה באה בשותפות, דכתיב "ונפש כי תקריב קרבן מנחה". ומאידיך מצינו שמי שהניח בהמה לשני בניו ומת, היא קריבה ואין היורשים ממירים בה -שאם המיור אינה תמורה, ומבואר שקנאוה ואינם ממירים משום ששותפים אינם ממירים דכל הפרשה נאמרה בלשון יחיד, כמו "לא יחליפנו ולא ימיר אותו... ואם המר ימיר", דאי לא קנאוה למה אינם ממירים.

1. הגמ' מתרצת דשאני תמורה דכתיב "ואם המור ימיר" לרבות את היורש, וכן לומדים מזה שרק אחד ממיר ולא שניים.
דהא דירש ממיר בקרבן אביו זה נלמד מדכתיב "ואם המור" ולא כתיב "ואם ימור", וזה כתוב בלשון יחיד.

והא דבמעשר אף דכתיב "אם גאול יגאל איש ממעשרו" ומזה מרבים יורש שמוסיף חומש ופודה את מעשר אביו, גם שני יורשים גואלים, שאני התם שגם האב היה יכול לגאול בשותפות, דלא אשכחן דמיעט רחמנא שותפין מפדיון מעשר שני.

רב אסי רוצה להוכיח שהיורש קונה את קרבן אביו, ממה שירש אחד יכול להמיר, שהרי רבי יוחנן אמר שהנודר להביא קרבן והפריש חבירו קרבן בשבילו, ונפל מום בקרבן, רק המתכפר יכול להמיר, (והמקדיש מוסיף חומש - שאם אדם נדר קרבן וחבירו הפרישו משלו כדי שהנודר יתכפר בו, רק אם המקדיש בא לחללו הוא מוסיף חומש, אבל אם המתכפר בא לחללו אינו מוסיף חומש, דהתורה תלתה את החומש במקדיש דכתיב "ואם המקדיש" וגו', והתורם משלו על של חבירו טובת ההנאה שלו לתתה לכהן שירצה, ואם בא ישראל ואומר לו הילך סלע ותן תרומתך לבן ביתי כהן, אותו סלע של המפריש, דכתיב "את כל מעשר תבואתך ונתת" – מי שהפרישה מתבואתו ביזו לתתה).

הגמ' מתרצת שאין ליורשים כפרה קבועה להיות היורש בעלים ממש, ולכן המנחה כשרה ואין דינם כשותפין, אולם יש להם כפרה מקופיא ולכן יכולים להמיר.

כפרה בזבחים שנזבחו שלא לשמן - זבחים שנזבחו שלא לשמן, אף שהם כשרים אינם מכפרים על הבעלים, וגי'מ שהוא צריך לדאוג מן היסורים ביתיים, ורק הקרבן השני מכפר, דאם הם מכפרים למה הבעלים צריכים להביא קרבן אחר, ומ"מ מקריבים את הראשון מפני ש'מכח לשמו קאתי'.

האם קרבן מכפר על חטא שאחרי הפרשתו

חטאת אינה מכפרת על חטא שחטא האדם אחרי ההפרשה דכתיב "או הודע אליו חטאתו". ולגבי עולה הגמרא מסתפקת אם גם היא אינה מכפרת על עשה שלאחר הפרשה, או דשאני חטאת שצריך להביא חטאת על כל חטא, ואילו עולה מכפרת על כמה חטאים שהרי אינה חובה אלא דרוון בעלמא, וכתיב "ונרצה לו" אלמא נתרצה לקב"ה.

ואין להוכיח ממה שהמביא קרבן ולא סמך מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר, ונאמר שהכונה שכיפר על העשה שעבר לפני ההפרשה ולא כיפר על ביטול הסמיכה. דביטול הסמיכה זה חטא שלאחר שחיטה, דכל זמן שלא שחט עדיין הוא מצווה לסמוך, ועל עשה דאחר השחיטה ודאי אין העולה מכפרת.

2: רב הונא בר יהודה רוצה לומר ש'לא כיפר וכיפר' הכונה שהגברא כיפר על כל עשה שבידו וניצל מן היסורים, ולא כיפר כלפי שמיא לעשות נחת רוח לקונו, דלא עשה מצוה מן המובחר, וכדמצינו שאם הכהן לא נתן ממותר השמן על ראש המיטהר מטומאת נגעים לר"ע לא כיפר מפני שהכפרה כתובה על מתנות הראש, ולרבי יוחנן בן נורי כיפר, ומעלין עליו כאילו לא כיפר, והיינו שהגברא כיפר אבל כלפי שמיא לא כיפר. הגמרא דוחה שיי"ל שהכונה שכיפר מתן בהונות ולא כיפר מתנות הראש, ויביא לוג אחר ויתן מתנות הראש, ולר"ע צריך להתחיל ממתן בהונות.

ומה שמצינו שלר"ש מה שבעצרת מביאים ב' שעירים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, דכתיב בויקרא "ועשיתם שעיר עיזים לחטאת", ובמדבר כתיב "שעיר עיזים אחד לכפר עליכם", וקיימא לן (שבעות ב.) שהם מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, אף שהראשון כבר כיפר, משום שהשני מכפר על טומאה שאירעה בין הראשון לשני, (ומכאן שראויים ישראל להביא קרבן כל שעה דכל שעה הם בספק חוטאים, אלא שחיסך הכתוב ולא דדקא אחריהם לפי שחס על ממונם), ומוכח שקרבן מכפר על דבר שאירע אחרי הפרשה, וטומאת מקדש וקדשיו זה עשה ד'וישלחו מן המחנה", (שהרי אין לומר שהפסוק מדבר דווקא כשהפרישום בזה אחר זה). וכבשי עצרת הם שלמים וחובה להביאם יחד עם הלחם להתיר את החדש במקדש למנחות ולביכורים.

רב פפא דוחה שבקרבנות ציבור לב ביי"ד העוסקים בצרכי ציבור מתנה עליהם שלא תחול ההפרשה אלא סמוך להקרבתו, כדי שיכפר על הטומאה שבין הראשון לשני, כדמצינו שקרבנות ציבור סכין מושכתן למה שהן ראויים ועומדים אפילו אם השוחט לא ידע מה הם, ולכן תמידים שלא הוצרכו לציבור קרבים לקיץ המזבח אע"פ שנלקחו לשם תמידים.
וכתב רש"י דלא גרסינן לה, דבשבעות (י"ב:) מוקמינן לה אליבא דמאן דלית ליה לב ביי"ד מתנה עליהם.

רב יוסף בריה דרב שמואל דוחה שהרי ר"ש לא סובר שלב ביי"ד מתנה, שהרי רבי יוחנן אמר דס"ל לר"ש שתמידים שלא הוצרכו לציבור אין נפדים בלא מום, (ולרבנן נפדים דס"ל שלב ביי"ד מתנה שאם לא יצטרכו אותם יהיו קדושים לדמיהם, ולכן פודים אותם בלא מום והם חולין ודמיהם נופלים למותר תרומה וחוזרים ולוקחים אותם מתרומה חדשה והם כשרים לתמידים).

3. רבי ירמיה שאל את רבי זירא על אופן ששני שעירי עצרת נתקבל דמום בשני כוסות כשנשחטו יחד ואין שהות שתקרה טומאה בין אחד לשני, למה זורקים את הדם של השני, וענה לו רבי זירא שהשני מכפר על טומאה שאירעה בין זריקת הראשון לשני, וא"א להוכיח מדברי רבי ירמיה שעל עשה שלאחר הפרשה היה פשוט לו שמכפר, דדילמא שאלתו היתה בדרך אם תימצוי לומר, האם מה שר"ש אמר שהשעיר השני מכפר על טומאה שאירעה בין זה לזה הכונה קודם הפרשה או לאחר הפרשה, ואת"ל שכוונתו אחר הפרשה האם כוונתו קודם שחיטה או אפילו אחרי השחיטה עד זריקה, וענה לו רבי זירא שאפילו עד זריקה, ודילמא לא קיימא לן כרבי זירא ולא איפשטא בעיין.

עוד בדיני שלא לשמה בקרבנות

תודה ששחטה לשם תודת חבירו -שחשב שהיא של חבירו, (ואין הכונה שידע שהיא שלו ושחטה לשם חבירו), לרבה כשרה ועולה לבעלים, דאין כאן אפילו שינוי קודש כיון שנשחטה לשם תודה, (ואין כאן שינוי בעלים כיון שאין שינוי בעלים אלא בזריקה. תודה"ה תודה), ולרב חסדא פסולה ואינה עולה לבעלים, דיש כאן שינוי קודש, משום דבעינן שתישחט לשם תודת שלמים שלו, דכתיב "זבח תודת שלמיו". לרש"י מחלוקתם היא גם בשאר זבחים. רבה רוצה להוכיח כדבריו מברייאת שמבואר בה שתודה ששחטה לשם שלמים כשרה -עלתה לבעלים, דכתיב "ובשר זבח תודת שלמיו", ושלמים ששחטם לשם תודה פסולים -לא עלו, דתודה קרויה שלמים ואין שלמים נקראים תודה, ומשמע שתודה שנשחטה לשם תודת חבירו כשרה. והגמ' דוחה שרק כששחט תודה לשם תודה אחרת שלו עצמו ששחט תודה שהפריש בשעת עלייתו מן הים לשם תודה שהפריש בשעת יציאתו מבית האסורים כשרה ועלתה לו, והברייאת הוצרכה לחדש ששלמים לשם תודה פסול אע"פ שתודה קרויה שלמים.

דיני חטאת שנשחטה שלא לשמה - רבא אמר שחטאת ששחטה לשם חטא אחר כשרה, ואם נשחטה לשם עולה פסולה לגמרי, דכתיב "ושחט אותה לחטאת". ואם נשחטה על מנת לזרוק דמה לשם אחר המחויב חטאת פסולה, דכתיב "וכפר עליו" ולא על חבירו, אבל אם חבירו מחויב עולה כשרה, דבעינן חבירו כמוהו שיהא מחויב חטאת. ואם נשחטה על מי שאינו מחויב כלום פסולה, שאין לך ישראל שאינו מחויב עשה, והרי חטאת מכפרת גם על עשה (ק"ו מחייבי כריתות), ואמנם אינה מכפרת כפרה קבועה אלא מקופיא.

4: עולה שנשחטה שלא לשמה אסור לזרוק את דמה שלא לשמה. אי בעית אימא קרא דכתיב "מוצא שפתין תשמור". ואי בעית אימא סברא שאין לשנות יותר ממה שכבר שינה.

שינוי בעולה הבאה לאחר מיתה - עולה הבאה לאחר מיתה שמת בעליה ושחטה היורש, אם שחטה לשם קרבן אחר (שינוי קודש) פסולה -לא עלתה לו וצריך היורש להביא אחרת, אבל אם שחטה לשם בעלים אחר (שינוי בעלים) לרבא כשרה, דבלאו הכי אין בעלים לאחר מיתה, ולרב פנחס בריה דרבי יש בעלים לאחר מיתה -היורש הוא בעליה, וצריכים היורשים להביא קרבן אחר.

עולה דרוון היא להקבלת וריצוי פני המלך אחרי כפרת התשובה, אבל כבר נתכפר ע"י התשובה, ואם לא עשה תשובה, הרי "זבח רשעים תועבה. וכן מבואר מדברי ר"ש שאמר שחטאת באה לפני עולה בכל מקום שמביא חטאת ועולה כפרקליט לפני הדורון.

שלא לשמה בפסח-

פסח שנזבח לשם קרבן אחר פסול, דכתיב "שמור את חודש האביב ועשית פסח" שיהיו כל עשיותיו לשם פסח, וכן אם נזבח לשם בעלים אחר פסול דכתיב "ואמרתם זבח פסח הוא", אם אינו ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים, ומתיבת "הוא" לומדים שהשינוי מעכב בדיעבד דמשמע שרק כשהוא בהוייתו הוא כשר, וכיון דגלי רחמנא בשחיטה ה"ה בשאר עבודות שפסול בדיעבד, ולרב אשי לומדים שאר עבודות מההקש "זאת התורה לעולה ולמנחה" וגו' (ו'קרבניהם" דכתיב התם היינו בכור מעשר ופסח), שבכל הזבחים לכתחילה לא יחשוב לשם קרבן או בעלים אחר, ושאין חילוק בין שחיטה לשאר עבודות, ומ"הוא" לומדים שבאשם דלא כתיב "הוא" אלא לאחר הקטרת אימורים, כשר בשלא לשמו, שהרי אפי' אם לא הקטיר אימוריו כלל כשר.

מותר הפסח (-שאבד ונתכפר באחר ונמצא הראשון) קרב שלמים דכתיב "וזבחת פסח לד' אלוקיך צאן ובקר", והרי פסח בא מכבשים ועיזים, אלא לומר שמוותר הפסח קרב לשלמים שבאים מכל צאן ובקר בין זכרים בין נקבות, משא"כ שאר זבחים שהוקבעו או בזכר או בנקבה.

ת. שלא לשמה בחטאת-

דין לשמה למצוה ולעכב בחטאת בד' עבודות - חטאת צריכה להשחט לשם חטאת, דכתיב "ושחט אותה לחטאת", וכן צריך לקבל לשם חטאת דכתיב "ולקח הכהן מדם החטאת", והולכה לא איצטריך קרא דהולכה בכלל קבלה, וכן צריך לזרוק לשם חטאת דכתיב "וכפר עליו הכהן מחטאתו" ו' יתירא שתהא כפרה לשם חטאת, ומי'עליו" לומדים שצריך זריקה לשם אותו הבעלים, ומהו' של "חטאתו" לומדים ששינוי לשם בעלים אחר מעכב בזריקה, וכל העבודות שעשאם לשם קרבן אחר פוסלות דכתיב בחטאת נזיר "והקריב הכהן לפני ד' ועשה את חטאתו ואת עולתו" – שיהו כל עשיותיו לשם חטאת, ומהו' של חטאתו לומדים שאם עשה את העבודות לשם בעלים אחר זה מעכב.

לרבינא לא דורשים ו' יתירא, שאף שמהו' של מנחתו ונסכו אפשר ללמוד שהם קרבים אפי' בלילה או למחר, אבל מה נדרוש מהו' של עולתו.

ולכן רבא אומר שלומדים שינוי קודש מחטאת מצורע דכתיב בה "ועשה הכהן את החטאת" – שיהו כל עשיותיו לשם חטאת, ושינוי בעלים לומדים מ"וכפר על המיטהר" – על זה ולא על חבירו.

הגמ' דוחה שא"א ללמוד חטאות מהדדי, דחטאת נזיר ומצורע יש עימהם דמים אחרים, וחטאת חלב יש בזה חיוב כרת, וחטאת חלב ומצורע א"א להתירם ואילו נזיר ישנו בשאלה שנסאל לחכם ועוקר נזירותו ופטור מן הקרבן, וחטאת חלב ונזיר אין בהם קולא לדלים להביא עוף.

ולכן הגמ' אומרת שלומדים מההקש לשלמים מ"וזאת התורה לעולה ולמנחה" וגו', שלמצוה בעינן שלא יהיה לא שינוי קודש ולא שינוי בעלים, ומהפסוקים הנ"ל לומדים שבחטאת זה מעכב.

ת: ולומדים חטאת הבאה על עבודת כוכבים מחטאת חלב דכתיב בה "לחטאת", דבשניהם יש כרת, ולומדים חטאת של שבועת העדות ושל ביטוי שפתים ושל טומאת מקדש וקדשיו, מבמה הצד מחטאת חלב וחטאת נזיר ומצורע.

דין פסח שנשחט שלא לשמו שלא בזמנו

פסח שנשחט שלא לשמו, אם נשחט בזמנו פסול, ואם נשחט שלא בזמנו כשר, ואם נשחט לשמו, בזמנו כשר, שלא בזמנו פסול דכתיב "בין הערבים" ושנה הכתוב דבר זה כמה פעמים.

והמקור שבנשחט שלא לשמו שלא בזמנו כשר, הוא מדכתיב "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לד' " ללמד שכל דבר הבא דווקא מן הצאן והיינו פסח יהיה שלמים כשקרב שלא בזמנו, (לרש"י הלימוד מהמשמעות ולא מקרא יתירא,) ולא אמרינן שהפסח יהיה כמוו מה שהוא נשחט לשמו, דכתיב "לזבח שלמים" – כל דבר שישחט לשמו את הפסח יהיה שלמים, ולא כתיב לשלמים וזבח. ולא אמרינן שיש כאן כלל (לזבח) פרט (שלמים) וכלל (לד'), ונימא שאף שלד' כולל גם עופות ומנחות שאינם בכלל זבח, הא תנא דבי רבי ישמעאל דורש כלל ופרט וכלל אף בכהאי גוונא, ונימא אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה פסח שנשחט לשם שלמים כשר אע"פ שנשחט שלא לשמו, ה"ה כשנשחט לשם קרבן אחר יהא כשר, שהרי בפרט מפורש רק דבר הבא בנדר ונדבה, וא"א ללמוד חטאת ואשם שאינם באים בנדר ונדבה, אלא הא דכתיב "לזבח" רוביא הוא, דהוה מצי למיכתב לשלמים, והיכא דיש יתור לא דורשים כלל ופרט וכלל אלא רבוי, והתרבה פסח שנשחט לשם כל הזבחים שנעשה שלמים.

והגמ' (ט.) מוכיחה דאיירי בפסח, דכתיב "מן הצאן" דבר השוה בכל הצאן כנשים ועיזים, כפסח, אבל אשם אינו בא אלא מן העיזים. ומי"מן" (שבכל מקום הוא בא להוציא כגון "מן הבהמה" להוציא רובע ונרבע, "מן הבקר" להוציא את הנעבד, "מן הצאן" להוציא את המוקצה) דורשים שאינו בא מבן ב' שנים ומן הנקיבה. והא דכתיב "כבש" בא לרבות שמקטירים בפסח את האליה, והא דכתיב "אם כבש" בא לרבות שפסח שעברה שנתו, ושלמים הבאים מחמת פסח (-הגיגת י"ד.) לכל דיני שלמים, והיינו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. ומ"אם עז" לומדים שעז אינה טעונה הקטרת אליה.

והא דבעינן ללמוד שפסח שעברה שנתו קרב שלמים, ולא לומדים דין זה מ"מן הצאן" שהרי זה מותר הפסח, או שנלמד מדכתיב "וזבחת פסח לד' אלוקיך צאן ובקר" שמותר הפסח יהיה שלמים הבאים מן הצאן והבקר, שהרי פסח עצמו אינו קרב מן הבקר. (ט.).

וצ"ל שצריך ג' קראי, אחד לפסח שעבר זמנו של השחיטה ושנתו, ואחד לפסח שעברה זמנו ולא שנתו (שעדיין הוא ראוי לפסח שני), ואחד לפסח שלא עברה לא שנתו ולא זמנו (שעדיין הוא ראוי לפסח ראשון), וקמ"ל שבכל אופנים אלו הוי שלמים. (ט:).

ט. ואין לומר שהפסח יהיה דינו כאותו קרבן שנשחט לשמו, לפי שדוחים קדשים הנאכלים אצל כל אדם פסח זה שמתחילה הוקדש לשם קרבן הנאכל. לקדשים הנאכלים אצל כל אדם -שלמים, ולא לקרבן שאינו נאכל לכל אדם אלא רק לזכרי כהונה, או דנימא דדוחין קדשים קלים אצל קדשים קלים ולא אצל קדשי קדשים.

ואין אומרים שאם שחט פסח לשם מעשר דינו כמעשר שהרי הוא קדשים קלים, ונ"מ דלא בעי נסכים דבכור ומעשר אין טעונים נסכים, ולוקה עליו משום "לא יגאל". (והקשו התוס' ד"ה למאי) שהרי פסולי המוקדשין דלאחר שחיטה דרבנן. דכתיב במעשר "העשירי יהיה קודש" זה מעשר ואין אחר מעשר. ואין לומר שאם שחט פסח לשם בכור דינו כבכור, ונ"מ שאינו טעון נסכים, ויתנו אותו לכהנים, דילפינן עברה עברה ממעשר בכור כתיב "ועברת כל פטר רחם", ובמעשר כתיב "כל אשר יעבור תחת השבט", שהוא בכור ואין אחר בכור.

ואין לומר שאם שחט פסח לשם תמורה יהיה דינו כתמורה, ונ"מ שילקה עליו משום "לא יהליפנו", ויעבור ב"לא ימכר ולא יגאל". דכתיב "והיה הוא ותמורתו" הוא תמורה ואין אחר - קרבן שנשחט לשם תמורה, תמורה.

ואין לומר שאם שחט פסח לשם תודה יהיה דינו כתודה, ונ"מ שיהיה טעון לחם. דלא יתכן שמותר תודה עצמה כגון

הפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת ונמצאת הראשונה א"צ לחם בשניה, ופסח שקרב לשם תודה יהיה טעון לחם.

דין חטאת ששחטה לשם חטאת מסוג שונה או לבעלים אחר

ט: **חטאת ששחטה לשם חטאת נחשון**
שעיר חטאת דחנוכת הנשיאים פסולה, ואין לומר שדורשים מ'זאת תורת החטאת" שיהא תורה אחת לכל החטאות, שהרי במנחה מצינו שלרבי שמעון מנחות שנקמצו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, שהרי המעשים מוכיחים אם היא מחבת או מרחשת, שהמחבת אינה עמוקה ועי"ז משה שעושים בה מתפשט והאור שורף את השמן, ומרחשת היא עמוקה ומה שעושים בה רוחש ורך, שאין האור שורף את השמן, בלולה או חריבה (-מנחת חוטא חריבה לפי שאין בה שמן), ומחשבה שניכר שהיא שקר סובר ר"ש שאינה פוסלת, (משא"כ בזבחים שכולם נשחטים והדם מתקבל ונזרק אותו הדבר, ולכן בזבחים ר"ש לא חולק), וממה שצריך לטעם זה, וכ"ש לדעת רבנן דס"ל שאף מנחות לא עלו, מבואר שלא דורשים "וזאת תורת המנחה" תורה אחת לכל המנחות.

חטאת ששחטה ע"מ שיתכפר בה מי שכבר מת כמו נחשון כשרה, דאין כפרה למתים הלכך לא קרינא ביה במחוייב כפרה כמותו.

חטאת ששחטה לשם חטאת נזיר או מצורע אין מחשבה זו פוסלת, דהני עולות נינהו דהם באות להכשיר ולא לכפרה, והשוחט חטאת על מי שמחויב עולה כשרה. וללישנא בתרא אם שחט חטאת לשם חטאת נחשון או חטאת נזיר ומצורע פסולה, כיון שהם עולות.

חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם או חטאת עבודת כוכבים, כשרה, לרבותא נקט עבודת כוכבים, שאף שאינה דומה לשאר חטאות שהם בכבשה או בשעירה והיא רק בשעירה. ואם שחטה לשם חטאת דטומאת מקדש וקדשיו יש להסתפק אם כשרה כיון שבשניהם יש כרת, או פסולה כיון שהיא באה בעולה ויורד.

שיטת רב אחא בריה דרבא שבכל האופנים ששחט לשם חטאת מסוג אחר החטאת פסולה, דכתיב "ושחט אותה לחטאת" לשם אותה חטאת, והיכא ששחטה לשם בעלים אחר, אם שחט חטאת חלב על מי שמחוייב חטאת דם או חטאת עבודת כוכבים פסולה, ואם השני מחוייב חטאת נזיר או מצורע כשרה, ואם הוא מחוייב חטאת דטומאת מקדש וקדשיו הוי ספק. יתיקו.

אם מחשבים מעבודה לעבודה

השוחט לשמה ע"מ לזרוק דמה שלא לשמה, לרבי יוחנן פסולה ולריש לקיש כשרה, ומחלוקתם היא אם מחשבים מעבודה לעבודה ולומדים ממחשבת פיגול שהשוחט זבח ע"מ לזרוק דמו למחר הוי פיגול, או לא, ושאני פיגול שעיקר מחשבתו היא לחשוב בעבודה זו לאכול את הקרבן או להאכילו למזבח חוץ לזמנו, ואף זריקה היא בכלל אכילת מזבח, וה"ה אם חשב על הקטרת החלב שאינה מן העבודות.

? וכן נחלקו בשוחט חולין ע"מ לזרוק דמה או להקטיר

חלבה לעבודת כוכבים, אבל השחיטה עצמה לא נעשית לשם עבודת כוכבים, שלרבי יוחנן אסורה בהנאה, ולריש לקיש מותרת ורק אם שחט או זרק לעבודת כוכבים אסורה בהנאה, ונחלקו אם מחשבים מעבודה לעבודה ולפינן חוץ –עבודת כוכבים מפנים –מחשבת פיגול או לא.

הגמ' מביאה ק"ו לסייע לריו"ח, דאם קרבן ששחטו בשינוי בעלים כשר דאין שינוי בעלים חל אלא על הכפרה ולא על השחיטה, ומ"מ אם שחטו כדי לזרוק דמו בשינוי בעלים פסול. כ"ש שבדבר שאם שחטו שלא לשמו הוא פסול, שאם שחטו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו יהיה פסול, (ורבה סבר שהוא כשר, וחזר בו בגלל הק"ו).

ואין לומר ק"ו שאם במקום שאם אמר שהוא שוחט חוץ לזמנו כשר, דאינו פיגול אלא בחושב לאכול או להאכיל את המזבח חוץ לזמנו, אם שחטו ע"מ לזרוק את הדם חוץ לזמנו פסול, כ"ש שבמקום שאם אמר שהוא שוחט שלא לשמו פסול, שיהא פסול בשחטו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו. דאיכא למיפרך שמחשבת חוץ לזמנו חמירא שהרי יש בזה כרת ולכן היא פוסלת גם מעבודה לעבודה.

ואין לומר ק"ו שאם במקום שאמור שהוא שוחט חוץ למקומו כשר שהרי אנו רואים שבמקומו הוא שוחט, ועוד דפסול חוץ למקומו וחוץ לזמנו תלה הכתוב באכילת אדם או מזבח, דכתיב "ואם האכל יאכל" וגו', אם שחטו ע"מ לזרוק את הדם חוץ למקומו פסול, כ"ש שבמקום שאם אמר שהוא שוחט שלא לשמו פסול, שיהא פסול בשחטו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו. דאיכא למיפרך שמחשבת חוץ למקומו חמירא שכן נוהגת בכל הזבחים, אבל מחשבת שלא לשמו אינה נוהגת אלא בפסח וחטאת.

הגמ' מביאה ראיה לר"ל ממה שצריך פסוק ששינוי קודש פוסל בזריקה, ולא לומדים ק"ו משחיטה וקבלה ומה שחיטה שכשרה בזר פסולה בשלא לשמה, זריקה לא כ"ש, מה לשחיטה שכן פוסלת בפסח שלא לשם אוכלין, קבלה תוכיה, דאין לומר שהפסוק מלמד שמחשבים מעבודה לעבודה, שהרי דין זה אפשר ללמוד מהק"ו שהביאה הגמ' לריו"ח.

וריו"ח סובר שא"א ללמוד משחיטה וקבלה, שהרי הם טעונות צפון וישנם בחטאות הפנימיות. ולר"ל כיון שבשלמים חומרות אלו לא שייכות אין כאן פירכא.

אשם ששחטו שלא לשמו

אשם ששחטו שלא לשמו, לת"ק האשם כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה, כשאר קרבנות, ולרבי אליעזר דינו כחטאת שפסול, דכתיב "כחטאת כאשם" ואין משייבין על ההיקש, ורבנן לומדים מההקש דברים אחרים כדלקמן.

ר"א לא לומד דין זה מחטאת שגם היא באה על חטא, שהרי חטאת בהמה דמה למעלה מחוט הסיקרא (שהיה באמצע המזבח כדי להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים), דכתיב "על קרנות", וכן עולת העוף, ושאר זבחים שלא פירש בהם הכתוב נעשים למטה, דכתיב בהו מזבח, וליכא למימר שאפשר לתתם בכל המזבח, דכתיב "והיתה הרשת עד חצי המזבח" – התורה נתנה מחיצה להבדיל, ואשם דמו למטה.

(וכן יש לפרוץ שחטאת טעונה ד' מתנות על ד' קרנות, ודמה ניתן באצבע, וצריך לתת דם בקרן ובחודה משא"כ בשאר הדמים, דאפילו עולת העוף שהיא למעלה מחוט הסיקרא די לתת דמה כל שהוא למעלה מחוט הסיקרא, ואין שום זבח טעון מתנות אצבע אלא זורק מן הכלי אל קיר המזבח לשני מקצועותיו והדם מתפשט לצפון ולמערב, ואינו נותן כנגד חודה מלמעלה למטה כמו בחטאת שצריכה חודה, אמנם אין לפרוץ מה לחטאת שדמה נכנס לפני ולפנים כגון ביום הכיפורים, כיון שאפשר ללמוד מחטאות החיצונות שאין דמם נכנס לפני ולפנים. ואין לפרוץ שחטאת חיצונה אם נכנס דמה לפני ולפנים פסולה דכתיב "וכל חטאת אשר יובא את מדמה" וכו', דלר"א כך הדין גם באשם שאם נכנס לפני ולפנים פסול. ואין לפרוץ שחטאת מכפרת על כריתות, דאיכא למילף מחטאת של שבועת העדות שאינה באה על כרת. ואין לפרוץ שחטאת טעונה ד' מתנות ואלו אשם טעון ד' מתנות שהם ארבע, דסבר כרבי ישמעאל שכל הזבחים טעונים ד' מתנות). ואין לומר פסח יוכיח שדמו למטה והוא פסול שלא לשמו, שהרי פסח זמנו קבוע. ואין ללמוד מצד השוה דפסח וחטאת, דמה להצד השוה שכן יש בהם כרת חטאת באה על שגגת כרת, ובפסח יש חיוב כרת לטהור שלא היה בדרך רחוקה.

? ואין ללמוד מחטאת שאשם יהיה דמו למעלה, שהרי אפי' עולה שהיא כליל דמה למטה, ואם תפרוץ מה לעולה שכן אינה מכפרת, חטאת העוף תוכיח, ואם תפרוץ שחטאת העוף אינו מין זבח אלא מין מליקה, עולה תוכיח, ולומדים מצד השוה. ורבא מפרזיקיא דוחה מה להצד השוה שכן אין להם קיצבה לדמיהן, ואשם דמיו כסף שקלים. ולכן הגמ' אומרת שאשם דמו למטה דכתיב בחטאת "הכהן המחטא **אותה**" -וזורק דמה, "אותה" דמיה למעלה ולא זבח אחר.

ואף שמ"אותה" של חטאת אין לומדים ששאר הזבחים כשרים אף שלא לשמן, דשאני התם דשייר פסח, אבל הכא אף ששייר עולת העוֹף שהיא למעלה (דכתיב "ומלק והקטיר" מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח), זה אינו שיעור בזביחה שהרי דינה במליקה ולא בשחיטה, או דנימא שעולת העוֹף אין דמה ניתן באותו מקום עם החטאת, שהרי דמים החיצוניים ניתנים מחוט הסיקרא ולמטה, והעליונים מחוט הסיקרא ולמעלה, ולרבי אלעזר ברבי שמעון בחטאת בהמה נותנים את הדם על גופה של קרן -אמה על אמה שבראש המזבח, וכין שאע"פ ששניהם למעלה אין מקומם שוה, לא חשיב שיעור. ואין ללמוד דין זה מדכתיב "הוא" באשם, כמו שלומדים מ"הוא" שנא' גבי חטאת, ו"הוא" שנא' גבי פסח, ששלא לשמה פסול, שהרי לא נאמר הוא באשם אלא לאחר הקטרת אימורים, והקטרת אימורים כלל אינה מעכבת באשם.

י"א. דמים שנכנסו להיכל-
לר"ע כל הדמים החיצוניים שנכנסו להיכל פסולים, דכתיב "וכל חטאת אשר יובא מדמה" וכו', ומכל וכל מרבה ר"י גם קדשי קדשים וגם קדשים קלים. ולחכמים רק חטאת נפסלת, דכתיב "אשר יובא מדמה" – דמה של זו ולא דמה של אחר. ולר"א גם אשם נפסל שנא' "כחטאת כאשם", (ומ"דמה" לומד ר"א למעט בשרה שאם נכנס בשרה להיכל אינה נפסלת, ורבנן דורשים מה' ד"דמה" ור"א לא דורש מה' דדמה דאורחיה דקרא למיכתב דמה). רבא רצה לומר שלחכמים אם עולה שהיא כליל אינה נפסלת, כ"ש אשם שאינו כליל, ואף שעולה אינה מכפרת, מנחת חוטא (-חטאת עולה ויורד) תוכיח, (ואין לומר חטאת העוֹף תוכיח שאם הכניס דמה לפנים בצווארה, דאין לדמה קבלה, אינה נפסלת, מפני שרבי אבין מסתפק אם היא נפסלת), ואף שמנחת חוטא אינה מין זבח, לומדים מצד השוה מעולה וממנחת חוטא שקדשי קדשים שנכנסו לפנים כשרים. והגמרא דוחה דמה להצד השוה שבהם שאין להם קצבה, ואילו אשם יש לו קצבה.

מדיני מנחה-
לר"ש מנחת חוטא שקמצה **שלא לשמה** פסולה, אבל מנחת נדבה שקמצה שלא לשמה כשרה, דכתיב "קודש קדשים היא כחטאת וכאשם" מנחת חוטא פסולה שלא לשמה כחטאת, ומנחת נדבה כשרה שלא לשמה כאשם, והיינו לרבנן דס"ל שאשם ששחטו שלא לשמו כשר, ולרבי אליעזר שפוסל גם אשם שלא לשמו, הא דכתיב "כחטאת וכאשם" היינו כר"ש שמכשיר **מנחה שלא ניתן קומצה בכלי שרת** אלא הוליך הקומץ בידו עד המזבח והקטירו, (ולת"ק פסולה דהמנחות חוקשו לזבחים להצריכם ד' עבודות, קמיצה כנגד שחיטה, מתן קומץ בכלי שרת כנגד קבלה, הולכה כנגד הולכה, הקטרה כנגד זריקה), דבא הכתוב לומר שאם עובדה ביד יעבדה בימין כחטאת, ואם עובדה בכלי רשאי לעובדה (-להוליך הכלי למזבח ולהקטיר מן הכלי על האישים) בשמאל כאשם, דלר"ש בכל הזבחים חוץ מחטאת כשר בשמאל, ולרבנן זרק בשמאל פסול. ור"ש לומד פסול מנחת חוטא בשלא לשמה מדכתיב גם בחטאת וגם במנחת חוטא "היא". ולרבנן לומדים מ"כחטאת כאשם" שאשם טעון סמיכה כחטאת.

דין הנשחטים לשם פסח או חטאת-
שיטת יוסי בן חוני שכל הנשחטים בי"ד ניסן לשם פסח, או לשם חטאת בכל זמן, פסולים, כמו שהם פסולים כשנשחטו לשם זבחים אחרים. ור"א סובר כמוותו לגבי הנשחטים לשם פסח, (וכן פסח שעברה שנתו שכבר אינו ראוי לפסח וסתמו שלמים ושחטו בזמנו לשמו דהוי כשוחט שלמים לשם פסח), ולגבי הנשחטים לשם חטאת, לריו"ח גם בזה סובר ר"א כיוסי בן חוני, ולרבה בזה ר"א אינו סובר כמוותו. ורבי יהושע מכשיר בין בנשחטים לשם פסח בזמנו, ובין בפסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו. הגמ' מבארת במה נחלקו ר"א ורבי יהושע. ושאר זבחים שנזבחו בשאר ימות השנה לשם פסח, כשרים גם לר"א דאין שם שחיטת פסח חל על קרבן אחר.

י"א: שיטת שמעון אחי עזריה
(-נקרא כך מפני שעזריה עסק בפרקמטיא וסיפק צרכי שמעון אחיו, והתנו ביניהם שיהיה לעזריה חלק בתורתו של שמעון) שזבחים ששחטם לשם קרבן הגבוה מהם כשרים, ואם שחטם לשם קרבן נמוך מהם פסולים, דכתיב "ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר יִימְנוּ לד' " – במזרם מהם אין מתחללים בנמוך מהם מתחללים. (ואף שלומדים מפסוק זה שהאוכל טבל במיתה, דבעתידים לתרום הכתוב מדבר, דין זה לומדים מדכתיב ירימו ולא הורמו).

קדשי קדשים גבוהים מקדשים קלים, ואף בקדשים קלים עצמם שלמים גבוהים מבכור ומעשר ופסח, מפני שהשלמים טעונים מתן שתי תמנות שהם ד' וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, ומהאי טעמא שלמים קודמים לבכור אם שניהם עומדים בעזרה לישחט ולהקריב.

רבי זירא מסתפק אם שמעון אחי עזריה סובר שבנשחטו לשם גבוה מהם, הקרבן כשר ומרצה, ובתרתי פליג את"ק דס"ל דכשר ואין מרצה, ובנמוכים ת"ק מכשיר ושמעון פוסל, או שכשר ואינו מרצה ובחדא פליג.

פסח ששחטו בי"ד שחרית שלא לשמו

נתבאר לעיל (ח:) שפסח שנשחט שלא לשמו, אם נשחט בזמנו פסול, ושלא בזמנו כשר. זמן הקרבת הפסח הוא בי"ד ניסן בין הערבים, ולהלן יבואר האם גם הבוקר של י"ד בניסן נחשב 'זמנו' לענין פסול שלא לשמו, ולענין עצם הקרבת הפסח בזמן זה.

פסח ששחטו בי"ד ניסן בשחרית שלא לשמו, לרבי יהושע כשר כמו בנשחט בי"ג דחשיב פסח שלא בזמנו, ולבן בתירא פסול כמו בנשחט בין הערבים.

רבי אלעזר אמר בשם רבי אושעיא שלבן בתירא כל יום י"ד הוא זמן הקרבת הפסח, ופסח שנשחט בי"ד שחרית לשמו כשר, וס"ל ש"בין הערבים" היינו בין שני ערבים בין עלות השחר שהוא סוף הערב של אתמול לשקיעת החמה שהיא תחילת הערב.

דברים שכתוב בהם בין הערבים ואין הכונה מהבוקר אף לבן בתירא-
תמיד של בין הערבים זמנו מחצות, דהא כתיב "את הכבש האחד תעשה בבוקר" ולא שנים בבוקר. וכן הדלקת נרות המנורה זמנה בערב, דכתיב "מערב עד בוקר" תן לה מידתה שתהא דולקת מערב עד בוקר, ועוד לומדים מזה שזו העבודה היחידה שכשרה מערב עד בוקר (-חצי לוג לכל נר, שכן שיעורו חכמים שזה מספיק ללילות טבת שלא תכבה כל הלילה, ובתמוז ניסן ותשרי לא איכפת לן שתדלק שליש מהיום). וכן קטורת אע"פ שכתוב בה בין הערבים מודה בן בתירא שזמנה רק בערב, כיון שהוקשה לנרות.

י"ב.
אף לבן בתירא שאפשר לשחוט את הפסח בבוקר, **אם השתהה עד בין הערבים** צריך לשוחטו אחרי התמיד. וכן מצינו לגבי מנחה ומוסף, שאם השתהה מלהתפלל מוסף צריך להתפלל מנחה ואח"כ מוסף.

הגמרא שואלת א"כ למה כתבה תורה "בין הערבים" בקטורת ובנרות.

ועל כן אומר רבי יוחנן שלבן בתירא אין לשחוט את הפסח לפני חצות של י"ד, ומ"מ אם נשחט לפני חצות שלא לשמו פסול, אף שבי"ג כשר, כיון שי"ד מקצתו ראוי.

הגמ' שואלת א"כ **מתי אפשר להפריש פסח לבן בתירא**, שהרי אם הפריש בי"ג הרי נראה להקריבו שלא לשמו ונדחה בי"ד שחרית שזה פסול לכו"ע, ואם הפריש בי"ד שחרית הרי הוא דחוי מעיקרו ולריו"ח הוא נדחה לגמרי.

רבי אבהו מתרץ שצריך להפרישו אחר חצות. ולאביי אפי' בהפריש בבוקר כיון שהוא ראוי להקרבה בו ביום אינו מחוסר זמן. ולרב פפא גם בליל י"ד אינו מחוסר זמן. וכדמצינו לגבי מעשר בהמה שולד בהמה בליל שמיני ללידתו נכנס לדיר להתעשר אע"פ שמחוסר זמן אינו נכנס לדיר להתעשר, ורק להקרבה בעיניו יום, (דכתיב "והיה ז' ימים תחת אמו", ומאיךד כתיב "ומיום השמיני והלאה", והיינו לילה לקדושה ויום להרצאה).

דיחוי בקרבנות-

בהמה של שני שותפין שהקדיש אחד את חציה וקנה את החצי השני והקדיש גם אותו, לרבי יוחנן הבהמה קדושה, ואינה קריבה, דבעלי חיים נדחים, ואף דיחוי מעיקרא הוי דיחוי, ואף בקדושת דמים יש דיחוי, ובהמה זו עושה תמורה, ותמורתה כיוצא בה.

רש"י מבאר שיש דיחוי בדמים היינו בדבר שאין בו אלא קדושת דמים ולא קדושת הגוף, כגון הכא שהקדיש חציה שאינה קדושה אלא לדמיה, דלא תימא שלא אלימא קדושת דמים להפסל משום דיחוי. (לישאנא אחרינא יש דיחוי בשביל הדמים, שלא פרע לקנות חציו של חבירו, ואינו נראה).

י"ב:
וכן היכא שאכל חלב והפריש קרבן, והמיר דתו (ומומר נדחה מקרבן, דכתיב "מעם הארץ" פרט למומר), או שנשטתה, וחזר לקדמותו, הואיל ונדחה ידחה. ואין חילוק בין דחי נפשיה בידיים לנדחה ממילא, ובין היכא דאין בידו לחזור להיכא דבידו לחזור. אמנם היכא שהדיחוי היה מחמת שבי"ד הוורו שחלב מותר דתנן בהוריות יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור, הוי דיחוי, כיון שגם הקרבן נדחה.

עולה שנשחטה שלא לשמה

לשמעון בן עזאי אף עולה שנשחטה שלא לשמה פסולה, כמו פסח וחטאת, ואמר שכך הסכימו כל הע"ב זקנים ביום שמינו את רבי אלעזר בן עזריה לנשיא. ולא הודו לו חכמים. הגמ' אומרת שאין ללמוד דין זה מדכתיב "עולה הוא", שהרי גם באשם כתיב הוא, (ותרי הוא כתיבי').

אלא לומדים דין זה ק"ו מחטאת, שהרי עולה חמורה מחטאת שכן היא כליל, ואם תפרוך מה לחטאת שכן מכפרת, פסח יוכיח, ואם תפרוך מה לפסח שכן זמנו קבוע, חטאת תוכיח, ולמדים מצד השוה, ואין לפרוך מה להצד השוה שכן יש בהם צד כרת, דס"ל שצד כרת אינו פירכא לפי שאינו שוה בשניהם, דבחטאת באה על שגגת כרת, ואינו ענוש כרת על הבאת החטאת, ובפסח ענוש כרת על הבאתו. אבל אשם לא לומדים לפסול שלא לשמו, משום דמה להצד השוה שכן ישנם בציבור כביחיד, משא"כ אשם.

י"ג.
ובאופן אחר י"ל שבן עזאי גמרא גמיר לה, ולא הזכיר ק"ו אלא כדי לחדד את התלמידים שיקשו על זה, א"נ שיתנו לבם להיות חריפים לדרוש קלין וחמורין כבן עזאי.

לשמן ושלא לשמן-
פסח וחטאת נפסלים בשלא לשמן אף אם חשב גם לשמן, בין אם חשב קודם לשמן והיינו לשם פסח ולשם שלמים, ובין אם חשב קודם שלא לשמן והיינו לשם שלמים ולשם פסח.

ד' עבודות פוסלות בזבח
אם עשאם אפילו אחד מהם שלא לשמה, שחיטה קבלה הולכה וזריקה. ור"ש מכשיר בהולכה, לפי שאפשר לזבח בלא הולכה אם ישחוט לצד המזבח. ור"א אומר שאם הלך במקום שצריך להלך פוסל, אבל המהלך במקום שא"צ להלך אינו פוסל.

מדיני קבלה

קבלה צריכה להעשות **כהן כשר** לאפוקי חללים ובעלי מומין **ובכלי שרת** מלובש בבגדי כהונה, דכתיב "והקריבו בני אהרן הכהנים", ואיירי בקבלה ולא בזריקה, שהרי אח"כ כתיב "וזרקו". ולרבי עקיבא לומדים דינים אלו מגזירה שוה בני אהרן בני אהרן.

ר"ט אומר שהוא שמע שיש **חילוק בין קבלה לזריקה**, ואינו יודע במה, ואמר לו ר"ע שקבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה, ואם קיבל בחוץ אינו חייב כרת, ואם קיבלו פסולים זרים ושאר חייבי מימות כגון שנויי יין אין חייבים, אבל בזריקה עשה מחשבה כמעשה, ואם זרק בחוץ ענוש כרת, ואם זרקו פסולים חייבים.

והוא דבקבלה **לא עשה מחשבה כמעשה** היינו לענין מחשבת פיגול, שאם שחט ע"מ לקבל דמה למחר לא הוי פיגול, אבל אם אמר הריני מקבל דמה ע"מ לשפוך שיריים למחר הוי פיגול כיון שחשב להאכיל את המזבח חוץ לזמנו.

ומחשבת שלא לשמה פוסלת אף בקבלה ובשחיטה, דכתיב "ואם האכל יאכל וכו' לא ירצה" בדברים המביאים לידי אכילה הכתוב מדבר.

בשפיכת שיריים והקטרת אימורים מחשבת פיגול אינה פוסלת, דכתיב "ביום השלישי לא ירצה, המקריב אותו לא יחשב", זריקה יצאה מן הכלל כדי לומר שרק עבודה שמעכתב כפרה מכפרת, ושפיכת שיריים והקטרת אימורים אינם מעכבים את הכפרה. אמנם כל זה היינו אם חשב בשפיכת שיריים ע"מ להקטיר אימורים למחר, אבל אם זרק את הדם ע"מ לשפוך שיריים או להקטיר אימורים למחר הוי פיגול.

פיגול בטבילת אצבע

ג"ג: טבילת אצבע מפגלת בחטאת פנימית אם טבל ע"מ להקטיר אימורים למחר, ואין לטעון שהרי פיגול נלמד משלמים ולא מצינו פיגול בשלמים בטבילת אצבע דכל הזבחים בזריקה ולא בטבילת אצבע, דלא הכל נלמד משלמים, אלא מרוביאי דקראי, שהרי בשלמים מחשבת שלא לשמה אין מוציאה מידי פיגול, ובחטאת כן מוציאה דכיון שלא קרב המתיר כמצוותו אינו פיגול ליענש כרת על אכילתו, ואין אומרים שכמו שמחשבת חוץ למקומו הפוסלת בשלמים מוציאה מידי פיגול דכל מחשבת פסול מוציאה מידי פיגול, אף מחשבת שלא לשמה הפוסלת בחטאת מוציאה מידי פיגול.

והא דאיתא בברייתא שטבילת אצבע לא מפגלת אם טבל ע"מ להקטיר אימורים למחר, ולא מתפגלת אם שחט ע"מ לטבול אצבע למחר, אין לומר שזו שיטת ר"ש, שהרי לר"ש רק קרבן שקרב במזבח החיצון שייך בו פיגול, אלא זו שיטת רבנן, ומ"מ בחטאות החיצונות טבילת אצבע אינה מפגלת, ואף דבחיצונות לא כתיב טבילה, מ"מ הו"א שכיון שאם קוף שם מהדם על האצבע צריך ליטול מהדם בעצמו, כמאן דכתיב וטבל דמי, קמ"ל.

פיגול במנחות שייך בקמיצה ובנתינה ובהולכה ובהקטרה, כמו בשחיטה קבלה הולכה וזריקה, ואין לומר שקבלה היא ממילא משא"כ נתינה בכלי, דמ"מ שניהם מותן כלי הם.

פיגול ופסול בחטאות הפנימיות לר"ש

ד"ד: אף לר"ש שקרבן שאינו קרב על מזבח החיצון (-חטאות הפנימיות) אין בו משום פיגול להתחייב כרת על אכילתו, והולכה בקרבנות אינה פוסלת, מ"מ הולכת חטאות הפנימיות מחשבה פוסלת בהם, כיון שזו עבודה שא"א לבטלה. מחשבת חוץ לזמנו שפוסלת לומדים משלמים. ומחשבת חוץ למקומו שפוסלת לומדים ממחשבת שלא לשמה, ואין לפרוץ שמחשבת שלא לשמה נוהגת גם בבמה, שהרי אין פסול שלא לשמה אלא בפסח וחטאת, והם אינם קרבים בבמה. וללישנא בתרא ר"ש לומד חוץ למקומו מחוץ לזמנו מוהיקש.

אם ר"ש סובר כבנו רבי אלעזר שהחלק הצפוני שבעזרה בין האולם ולמזבח קרוי צפון אע"פ שזה במערב המזבח ולא קרינן ביה "על ירך המזבח צפונה", נמצא שאין מחשבה מועלת בהולכת חטאות הפנימיות אפילו לפסול אלא מפתח האולם ולפנים, אבל אם חישב בהולכת הדם ממקום שחיתתו ועד האולם אינה מחשבה, שהרי אפשר לבטל הולכה זו ולשוט אצל פתח האולם, אבל אם הוא סובר כרבי יוסי שחלק וסובר שרק מקיר המזבח הצפוני עד כותל העזרה הצפוני נחשב צפון, הויא ליה עבודה שא"א לבטלה. ואם ר"ש סובר כרבי יהודה שרצפת העזרה בין האולם והמזבח מקדשת כמזבח

להקטרת חלבים כמזבח עצמו, א"כ אין מחשבה פוסלת בהולכת סילוק בזיכין (שהם מתירים את הלחם כדם המתיר את הבשר וכקומץ המתיר את השיריים, והלחם מתפגל במחשבת עבודת הזבחים כיון שהם מתירים אותו) **אלא מפתח ההיכל ולחוץ**, דכל ההיכל כשר להושיב שם שלחן, ומן ההיכל ולחוץ נמי אין המחשבה פוסלת בהולכה, דאפשר להקטירו על רצפת העזרה מיד.

ואם ר"ש סובר שקדושת היכל ואולם היא קדושה אחת, א"כ אין מחשבה פוסלת אלא מפתח האולם ולחוץ והיינו בה' אמות של עובי כותל פתחו של אולם, אבל בחללו לא, דכפנים דמי, וחוץ לפתח לא כיון שיכול להקטיר שם. ואם תוך הפתח דינו כאולם עצמו, א"כ אין מחשבה פוסלת אפילו פסיעה אחת אלא בכדי הושטת ידו שעומד בפתח האולם ומושיט ידו לרצפה דהיינו הולכה. ואם ר"ש סובר שרק הולכה ברגל נחשבת הולכה, א"כ מחשבה בהולכת הזבחים אינה פוסלת כלל שהרי הושטת ידו היא הולכה שלא ברגל.

הולכה בזר

שיטת רב חסדא שהולכה בזר כשרה, מדכתיב "וישחטו את הפסח ויזרקו הכהנים מידם" מידם של השוחטים משמע, ושוחטים הם זרים, ואשמעינן קרא שהזרים לקחו את הדם מיד המקבל והוליתוהו לכתנים הזורקים.

ד"ד: הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שזר ואונן ושיכור (שתוי יין), ובעל מום, פסולים לקבלה הולכה וזריקה. וכן כהן יושב או עבודה בשמאל פסולה.

ובהכרח דקרא איירי שהזר עביד מעשה איצטבא שהכהן המקבל נתנו לו והוא אוחזו ואינו מקרב לא בהולכת רגל ולא בהושטת יד אלא כאצטבא שמניחים כליה כלי, עד שהזרק בא ונטלו.

לרבה ורב יוסף לרבנן שעבודה שאפשר לבטלה עבודה היא, **הולכה בזר פסולה**, (ומ"מ שחיטה כשרה בזר אע"פ שא"א לבטלה ומבואר מזה שאין הדבר תלוי באפשר לבטלה, וא"כ למה לרבנן פסול, דשחיטה לאו עבודה היא (שהרי כל הפסולים כשרים בה. ואמנם שחיטת פרה אדומה פסולה בזר, כיון דכתיב בה אלעזר וחוקה, ופרה היא קדושת דמים בעלמא כקדשי בדק הבית, וגזה"כ בעלמא שזר פוסל בה, וכמו שמראות נגעים צריכים כהן אע"פ שאינם עבודה), ולר"ש שעבודה שאפשר לבטלה לאו עבודה היא, הולכה בזר כשרה, שהרי יכול להפשיט ולנתח ליד המזבח.

ואף שהולכת אברים לכבש פסולה בזר אע"פ שאפשר לבטלה, שאני התם דכתיב "והקריב הכהן את הכל המזבחה" והקרבה היינו הולכת אברים לכבש, והיכא דגלי (-הולכת אברים) גלי והיכא דלא גלי (-הולכת הדם) לא גלי דבעינן כהן, לר"ש שעבודה שאפשר לבטלה לאו עבודה היא.

הגמ' שואלת שאם הולכת אברים לכבש צריכה כהונה אע"פ שאינה מעכבת, כ"ש שהולכת דם שהיא מעכבת פסולה בזר. קשיא.

שיטת רבי אלעזר שהולכה פסולה בזר אף לר"ש, שאף שמחשבה אינה פוסלת בה כיון שהיתר הקרבן אינו תלוי בה, מ"מ היא עבודה ליפסל בזר.

הולכה שלא ברגל

הגמ' מסתפקת אם הולכה שלא ברגל שמה הולכה, ומחשבה פוסלת בה לרבנן, ואם עשאה זר פסולה, או דלאו שמה הולכה ואינה כשרה להוליכה כך.

ואי נימא דלאו שמה הולכה, הא **דיושב פסול** היינו אפי' היכא שגורר עצמו בישיבה, ועומד כשר אף אם נייד רק פורתא. וכן מה שהיו מוליכים את דם הפסח ע"י נתינה מאחד לחבירו וחבירו לחבירו, היו ניידי פורתא, וקמ"ל דב"רב עם הדרת מלך".

והא דתנן שאם קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר, ומשמע שיחזיר למי שנתנו לו, וקמ"ל תרתי, חדא דלא מיפסל במה דאפסקיה פסול, וכן שההושטה לפסול שהיה עומד בצד המזבח אינה כשרה, ולכן יחזיר לאחוריו, אין הכרח שצריך להחזיר לאותו כשר דהולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה, אלא י"ל שהכונה שיחזור

כשר ויקבלה מצד המזבח, דהלכת כשר קמא כשרה, והפסול לא ישיט לו.

לרבי יוחנן הולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה ואינה כשרה להולכה, ואין מחשבה מפגלת בה.

ט"ו: הגמ' מסתפקת **אם אפשר לתקן הולכה שלא ברגל** ע"י שיחזיר לאחוריו ויחזור ויוליך ברגל, או לא.

הגמ' מביאה ראייה מדברי רבי יוחנן שא"א לתקן, (ולפ"ז הא דתנן שאם קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר, מיירי שהזר עומד רחוק מהמזבח יותר מהכשר שנתן לו).

הגמ' מביאה ראייה שאפשר לתקן ממה שדם שנשפך מהכלי ואספו כשר כיון שנתקבל בכלי, ומשמע אע"פ שבשפיכה הדם התקרב למזבח, דלא מסתבר דאיכפל תנא לאשמועינן דווקא במקום שהדם לא התפשט לכיוון המזבח, כגון שיש מדרון לצד השני, או שנשפך לגומא, או בדם סמיך.

הגמ' תולה דין הולכה שלא ברגל במחלוקת ר"ש ורבנן דמתני', שר"ש ססובר שמחשבה לא פוסלת בהילוך איירי בהולכה שלא ברגל דס"ל דלאו הולכה היא.

הגמרא רוצה לומר שבהולכה רבתי לכו"ע מחשבה פוסלת, ונחלקו בהולכה זוטרת. ולפי זה פסול מחשבה בחטאת העוף בהזאת דמה שהיא עיקר עבודתה, והזאת דם חטאת העוף הוא ע"י שאוחזה בגופה ומתיז דמה לקיר, שזה הולכה זוטרתא, שייך לר"ש רק ממתי שהדם פרש עד שהגיע למזבח, דלפני כן לא כלום היא, ואח"כ כבר נעשתה המצוה, (וכן מצינו שאם נקטעה יד המזהה לפני שהגיע הדם לאויר המזבח פסולה, דבעינן "והזה ונתן").

הגמרא דוחה שנחלקו בהולכה רבתי, והולכה זוטרת לכו"ע אינה פוסלת. רש"י גורס שהולכה זוטרת לכו"ע פוסלת, כיון שא"א לבטלה, ולגירסא שאינה פוסלת הטעם הוא משום שאין לה שם הולכה אלא כולה צורך זריקה והוא רצה לחשוב בהולכה ולא בזריקה, והפסול בחטאת העוף הוא כנ"ל ממתי שהדם פורש עד שמגיע למזבח ומשום מחשבת הזאה ולא משום מחשבת הולכה.

זר שהולין ברגל נחלקו בני רבי חייא ורבי ינאי **אם מועיל שהכהן יחזיר את הדם ויוליכו**, דאפשר לתקנה, משא"כ בשאר עבודות שאם נעשו בפסול א"א לחזור ולעשותם בהכשר, (וה"ה בקבלה, אם פסול קיבל ונשאר דם הנפש, יחזור הכשר ויקבל), או לא.

כהן שהולין וחזר והוליכו זר לרב שמי בר אשי מי שמכשיר במקרה הקודם משום דאזיל בתר בתרייתא, כאן פסול, והפוסל שם משום דאזיל בתר הולכה קמייתא, מכשיר כאן. ולרבא כאן פסול לכו"ע, שהרי צריך להחזיר את הדם למזבח כיון שהוא נתרחק, ונמצא שגם ההולכה האחרונה היא לצורך.

ט"ו: ואמרו רבא ורב ירמיה מדיפתי שבזה נחלקו במתני' ר"א וחכמים לגבי מהלך במקום שא"צ להלך, אבל אם קיבלו בחוץ רחוק מהמזבח והכניסו לפנים לצד המזבח פסול לכו"ע, ואם קיבלו בפנים קרוב למזבח והוציאו לחוץ שהרחיקו מהמזבח כשר לכו"ע.

ואביי מביא ברייתא שמבואר בה שלרבי אלעזר אם קיבלו בפנים והוציאו לחוץ ההוצאה היא מהלך במקום שא"צ להלך, אבל ההחזרה נחשבת הילוך שצריך להלך.

ואמור רבא אי תניא תניא. ונמצא שרבי אלעזר לא חולק על ת"ק, אלא על ר"ש אבוי [שסובר שמחשבה לא פוסלת בהולכה כלל].

כל הזבחים שקיבלו דמן

אלו דברים פוסלים בקרבן– כל הזבחים שקיבלו דמן זר, **אונן** –כל זמן שלא נקבר המת, **טבול יום** שדרץ ודמת וכן בשאר טומאות שא"צ להביא קרבן, **ומחוסר כפורים** זב ומצורע שטבלו והעריב משמשם ולא הביאו כפרתם, **ומחוסר בגדים** כה"ג ששימש כפחות משמונה בגדים או הדיוט כפחות מארבעה, **שלא רחץ ידים**

ורגלים מן הכיור, ערל - כהן שמתו אחיו מחמת מילה, טמא, יושב, עומד על גבי כלים על גבי בהמה על גבי רגלי חבירו שיש חציצה בין רגליו לרצפה, פסל. ולא תני בעל מום ושתיי יין, משום דכתיב בהו חילול להדיא. ולהלן יבוארו מקורות דינים אלו.

קבל בשמאל פסל, ור"ש מכשיר.

פסול זר לעבודה

זר שקיבל את הדם פסל.

ללוי לומדים דין זה מדכתיב לגבי מקריבים בטומאה "דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל, ולא יחללו", ללמד שבני ישראל מחללים את הקדשים. דאין לומר שבא למעט נשים, שהרי גם קרבן נשים צריך להקרב בטהרה. ואין לומר שבא למעט עכו"ם, שהרי קרבן עכו"ם אינו קרב בטומאה, דאפי' הציץ אינו מרצה על קרבן עכו"ם שקרב בטומאה אם נטמא הדם או החלב, בין בשוגג בין במזיד.

ט"ז. ולתנא דבי רבי ישמעאל לומדים שזר מוזהר מעבודה דכתיב "וזר לא יקרב אליכם", (דאם לומדים מ"וינזרו" הרי כתיב בהם נמי "ולא יחללו"). והא דזר פסול לקבלה הגמ' רוצה ללמוד דין זה מצד השוה מבעל מום וטמא, דאם בעל מום שכשר לאכילה אם עבד חילל, כ"ש שזר שאינו אוכל קדשי קדשים אם עבד חילל. ואי תימא שמום חמור שפוסל בקרבן ובמקריב, נימא טמא יוכיח שלא עשה בו קרב במקריב, דבהמה לא מקבלת טומאה מחיים כשם שהכהן טמא מחיים. ואי תימא שטמא חמור שכן מטמא אחרים, בעל מום יוכיח. ולמדים משניהם בצד השוה. והגמ' דוחה דמה לבעל מום וטמא שכן לא הותרו בבמה של יחיד בשעת היתר הבמות, (וכן זמן ונותר שייכים גם בבמה קטנה) אבל זר כשר בבמה (וכן א"צ בגדי שרת בבמה). ולכן הגמ' רוצה ללמוד צד השוה מבעל מום ואונן, דאי תימא מה לאונן שכן אסור במעשר, נימא בעל מום יוכיח. ואין להקשות ששניהם אסורים בבמה, ד"ל שאונן מותר בבמה.

לרב משרשיא לומדים שזר מחלל את העבודה ק"ו מיושב, שאם יושב שאוכל קדשים כגון במורם מקדשים [קלים] ובכור (תוד"ה ומה) אם עבד חילל, כ"ש זר שאינו אוכל בקדשים. ואין לפרוץ מה ליושב שכן פסול לעדות, דאיכא למילף מת"ח שהוא כשר לעדות יושב ש"ב"ד חולקים לו כבוד ומושיבים אותו, ושם יושב בעלמא שזה דבר שפוסל לעדות, ואילו זרות אינה פוסלת לעדות כלל, לא פריץ, כיון שלומדים מיושב מת"ח שהוא כשר לעדות, ואי פריץ לומדים צד השוה מיושב ומאונן או טמא או בעל מום, ובבמה יושב כשר, דכתיב "לעמוד לשרת לפני ד'".

פסול אונן לעבודה

אונן שקיבל את הדם פסל.

י"א שלומדים דין זה מדכתיב בכהן גדול "לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא ולא יחלל" אלמא אפילו ביום שמתו אביו ואמו א"צ לצאת מן המקדש אלא עומד ומקריב "ולא יחלל" את הקדשים בכך, לימד על כהן הדיוט שאם לא יצא חילל.

ולרבי אלעזר לומדים דין זה מדכתיב גבי שעיר החטאת ששרפו אחר מיתת נדב ואביהוא, שהיו אוננים, שאמר משה לאהרן "מדוע לא אכלתם" וכו', שמא בניך הקריבוהו באנינות על נדב ואביהוא, ואמר אהרן: וכי "הן הקריבו" והרי הדיוטות פסולים לעבודה אוננים, הרי אני הקרבתי כפי שאמרת לי "ועשה את קרבן העם", וכהן גדול מקריב אונן, ומבואר שאם הם הקריבו היה הקרבן פסול. והמ"ד הראשון סובר שמפני טומאה שנגע בה נשרפה ולא מפני אנינות, ו"הן היום הקריבו" היינו שעדיין יום והיו אסורים לאכול קדשים עד הערב ומתוך כך אירע בה טומאה באונס. ולמ"ד שנשרפה משום אנינות, קסבר שגם באנינות לילה אסור, ואפילו נקבר המת, ונשרפה מפני שלא היו לה אוכלים. ור"א חולק על הדיוק של המ"ד הראשון, ד"ל שבא הכתוב ללמד שאפילו כהן גדול שקדושתו יתירא פסול אונן.

ט"ז: לתנא דבי רבי ישמעאל לומדים דין זה מצד השוה מבעל מום זר וטמא, דאי תימא שבעל מום חמור שכן פסול בין בקרבן בין במקריב, זר יוכיח. ואם תאמר שזר חמור שהרי אין לו תקנה, ואונן יש לו תקנה למחר, בעל מום יוכיח שיש לו תקנה כשיעבור מומו. ואם תאמר ששניהם חמורים שהרי לא הותרו מכללם בשום קרבן ובשום אדם, אבל אונן הותר בכהן גדול, טמא יוכיח שהותר מכללו אצל קרבן ציבור, ואם עבד בקרבן יחיד חילל. ואם תאמר מה לטמא שכן מטמא, זר ובעל מום יוכיחו. ואין לומר מה להצד השוה שבהם שלא הותרו מכללם אצל כה"ג בקרבן יחיד, אבל אונן הותר, דמ"מ שם טומאה הותר כגון בציבור. (מה שזר הותר בבמה לא נחשב הותר מכללו, כיון שלא נאסר שם מעולם). ואזהרה לאונן לומדים מ"הן הקריבו" וס"ל שהחטאת נשרפה מפני האנינות, וכנ"ל.

לרב משרשיא לומדים דין זה מק"ו מיושב שאף שהוא אוכל קדשים מ"מ אם עבד חילל, כ"ש שאונן שאינו אוכל בקדשים שאם עבד חילל. ואין לפרוץ מה ליושב שכן פסול לעדות, דאיכא למילף מת"ח שהוא כשר לעדות יושב, ושם יושב לא פריץ, ואי פריץ לומדים צד השוה מיושב ומבעל מום או זר או טמא.

פסול אונן בקרבן ציבור

שיטת רבא שקרבן ציבור שהקריבו אונן, מרצה. דאם טומאה שלא הותרה בכה"ג בקרבן יחיד, הותרה בכהן

הדיוט בטומאת ציבור, כ"ש אנינות שהותרה בכה"ג בקרבן יחיד, שתותר אצל כהן הדיוט בקרבן ציבור.

רבא בר אהילאי שואל דא"כ נלמד שאנינות לא הותרה לכה"ג בקרבן יחיד. או שטומאה תותר לכהן גדול בקרבן יחיד. או שטומאה לא תותר לכהן הדיוט בקרבן ציבור. ומכיון שאפשר ללמוד בכמה אופנים לא לומדים כלום.

פסול טבול יום לעבודה

י"ז. טבול יום שקיבל את הדם פסל.

רבי סימאי לומד (רמז ל) דין זה מדכתיב "קדושים יהיו ולא יחללו", ואם אינו ענין לטמא שכבר הוא נלמד מ"וינזרו", תנהו ענין לטבול יום. ואין אומרים תנהו ענין לקורח קרח או למשחית פאת זקן, כיון שלומדים חילול חילול מתרומה שטבול יום שעבר ועבד חייב מיתה, וא"כ מי שפוסל תרומה פוסל עבודה, וקורח קרח ומשחית פאת זקן מותרים בתרומה.

א"א ללמוד טבול יום מטמא, דטמא חמור שהרי מטמא אחרים. וא"א ללמוד מחוסר כיפורים מטבול יום, שהרי טבול יום חמור שהוא פסול בתרומה. וא"א ללמוד טבול יום ממחוסר כיפורים, דמחוסר כיפורים חמור שהרי הוא מחוסר מעשה. וא"א ללמוד מחוסר כיפורים מטמא וטבול יום, שהרי שניהם אינם אוכלים בתרומה. וא"א ללמוד טבול יום ממחוסר כיפורים וטמא, שהרי שניהם מחוסרים מעשה, (וסבר דמחוסר כיפורים דזב כזב לגבי קדשים שאסור לאכול כאילו לא טבל ואם אכל חייב כרת, ואם נגע בהם טימאם, ולא קלשה הטומאה. וכדלהלן).

י"ז: מחוסר כיפורים דזב - פרה אדומה ששרפה אונן או מחוסר כיפורים כשרה דקדשי בדק הבית היא, ואונן ומחוסר כיפורים נאסרו רק בקדשי מזבח, וליוסף הבבלי אם שרפה מחוסר כיפורים פסולה. הגמ' אומרת שאין הכרח שנחלקו אם מחוסר כיפורים דזב כזב והוי טמא וכתוב "ושרף איש טהור", או דאינו כזב והוי כטבול יום שהוא כשר בפרה. ד"ל דלכו"ע הוא כזב, ולענין שאר קדשים שטבול יום אסור בהם, מחוסר כיפורים דזב חמור מטבול יום דשאר טומאות שאינן טעונות כפרה, אלא כיון דכתיב גבי פרה "והזהה טהור", מכלל שהוא טמא, שהרי כבר כתוב "ולקח אזוב וטבל במים איש טהור", ולומדים מזה שטבול יום כשר, דאשכחן טבול יום שנקרא טהור למעשר דכתיב "ורחץ במים וטהר", נחלקו אם הותרה טומאה דאותה פרשה והיינו טבול יום דמת וה"ה טבול יום דנבילה ושרץ, אבל מחוסר כיפורים של זב שהוא חמור מטבול יום דמת שכן טומאה מגופו לא, או שהותרה כל טומאה.

חדש ב'תמצית'

קו עדכונים ושיעורים

בקו תוכלו לשמוע: מידע כללי, עדכונים, רשימת נקודות ההפצה, שיעורים.

02-3131-465

הדרך ללמוד - להנות - ולזכור

קורס חדשני מקצועי וייחודי

מגוון כלים, להגברת איכות הלימוד, הריכוז, ההנאה, והזכרון.

גיתן לשמוע את השיעור הראשון חינם בקו המערכת הנ"ל.

לפרטים 052-7692282

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי / עמוד היומי

משנה ברורה / הפץ חיים / אהבת הסד

גיתן לעשות את המבחנים מיום שישי

עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בנדרים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן,

81 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת יפה נוף.

סיכומי 'תמצית'

גיתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית

החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר

(לפי סדר הדף היומי בהלכה).

- בנקודות ההפצה

- במייל 7692282@gmail.com

בנוסף גיתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר,

או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי,

חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה,

תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

לפרטים (כשר) 055-400-7977